

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка VI курсу, групи 672-1

денної форми навчання

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Стоянова Анастасія Вікторівна _____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Бак Наталія Андріївна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № 4 від 28 листопада 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

АНОТАЦІЯ

Стоянова А. Діагностика фінансової кризи на підприємстві. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

У кваліфікаційній роботі розкрито теоретико-методичні аспекти діагностики фінансової кризи на підприємстві, визначено економічність фінансової кризи та фактори, що на неї впливають, місце діагностики в системі антикризового фінансового менеджменту підприємства, проведено структурування методичних аспектів діагностики фінансової кризи. Здійснено оцінку практичних аспектів діагностики фінансової кризи на ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018-2022 роках, проведено аналіз ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та здійснено прогнозування фінансової кризи на підприємстві. Сформовано шляхи удосконалення фінансової кризи на ПП «БУКОВИНА ТРЕК», визначено управлінські аспекти удосконалення процесу діагностики, застосовано інтегральні галузеві моделі для прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

Ключові слова: фінансова криза, екзогенні фактори, ендогенні фактори, діагностика фінансової кризи, дискримінантні моделі прогнозування ймовірності банкрутства.

ANNOTATION

Stoyanova A. Diagnostics of the financial crisis at the enterprise. - Manuscript. Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in specialty 072 "Finance, banking and insurance". Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

In the qualification work, the theoretical and methodological aspects of the diagnosis of the financial crisis at the enterprise were revealed, the economic efficiency of the financial crisis and the factors affecting it were determined, the place of diagnostics in the system of anti-crisis financial management of the enterprise, and the structuring of the methodological aspects of the diagnosis of the financial crisis was carried out. An assessment of the practical aspects of diagnosing the financial crisis at PE "BUKOVYNA TREK" in 2018-2022 was carried out, an analysis of liquidity, financial stability, business activity was carried out, and a forecast of the financial crisis at the enterprise was carried out. Ways to improve the financial crisis at PE "BUKOVYNA TREK" were formed, managerial aspects of improving the diagnostic process were determined, and integrated industry models were applied to forecast the probability of the company's bankruptcy.

Key words: financial crisis, exogenous factors, endogenous factors, diagnosis of financial crisis, discriminant models for predicting the probability of bankruptcy.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.В. Стоянова

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	8
1.1 Економічна природа фінансової кризи на підприємстві та фактори, що на неї впливають.....	8
1.2 Діагностика фінансової кризи в системі антикризового фінансового менеджменту на підприємстві.....	14
1.3 Структуризація методичних інструментів діагностики фінансової кризи на підприємстві.....	18
Висновки до 1 розділу	23
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПП «БУКОВИНА ТРЕК» У 2018-2022 РОКАХ	25
2.1 Фінансово-економічна характеристика підприємства.....	25
2.2 Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.....	37
2.3 Прогнозування фінансової кризи ПП «БУКОВИНА ТРЕК» на основі дискримінантних моделей.....	46
Висновки до 2 розділу.....	51
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПП «БУКОВИНА ТРЕК».....	53
3.1 Організаційно-управлінські аспекти удосконалення діагностики фінансової кризи на підприємстві.....	53
3.2 Розробка та застосування інтегральних галузевих моделей діагностики фінансової кризи на прикладі ПП «БУКОВИНА ТРЕК».....	63
Висновки до 3 розділу	72
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Різноманітність підходів щодо діагностики та прогнозування кризових явищ функціонування підприємств базуються на дуалістичній природі фінансової кризи, яка, з одного боку, носить руйнівний характер, а з іншого – створює передумови для забезпечення сталого розвитку підприємства, призводить до трансформації стратегії діяльності.

Необґрунтована оцінка впливу кризових тенденцій на функціонування підприємства, некоректний вибір методу діагностики кризових тенденцій може мати наслідком деформацію господарських зв'язків підприємства, призводити до дисбалансу між окремими складовими його потенціалу та зумовити банкрутство підприємства. Саме тому, своєчасна діагностика та ідентифікація фінансової кризи, її локалізації, застосування інструментів відновлення платоспроможності лежать в основі ключових цілей діагностики в процесі відбору методів діагностики фінансової кризи на підприємстві.

З урахуванням зазначеного актуалізується питання формування на підприємстві цілісної системи діагностики фінансової кризи. Діагностика є науковим інструментом, що дає змогу забезпечувати процес прийняття ефективних управлінських рішень, та має забезпечувати оперативне реагування на проблеми, що виникають в процесі функціонування підприємств, створювати передумови для підвищення ефективності його розвитку. З урахуванням зазначеного тема магістерської роботи є актуальною.

Вагомий внесок у вивчення «кризи» зробили такі науковці як Б. Кваснюк, Л. Бартон, А. Єсаков, Ю. Розенталь та Б. Піджненбург. На сьогоднішній день відзначається збільшення кількості публікацій, присвячених проблематиці подолання наслідків фінансової кризи, зокрема варто відзначити праці О. Барановського, Є. Діденко, О. Тивончука. Дослідженню факторів фінансової кризи підприємств висвітлена у працях В. Василенко, О. Галушко, І. Дацюка, Г. Іванова, А. Ткаченко, Р.Хіт. З огляду на зазначене на сьогоднішній день сучасна наука приділяє значна увага вирішенню проблем функціонування та розвитку

підприємств в процесі подолання кризових явищ і процесів. Проте, високий рівень мінливості зовнішнього та внутрішнього середовища, що супроводжується зростанням ризиків, кризами та потрясіннями, ключовим завданням ставлять розробку дієвих механізмів діагностики фінансової кризи на підприємстві.

Мета роботи. Метою магістерської роботи є удосконалення теоретичного та практичного інструментарію діагностики фінансової кризи на підприємстві. Для реалізації мети необхідно вирішити наступні науково-практичні завдання:

- дослідити економічну сутність фінансової кризи та фактори, що на неї впливають;
- розкрити процес діагностики фінансової кризи в системі антикризового фінансового менеджменту на підприємстві;
- здійснити структурування методичних інструментів діагностики фінансової кризи на підприємстві;
- провести оцінку практичних аспектів діагностики фінансової кризи ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018-2022 роки на основі горизонтального та вертикального аналізу балансу, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності;
- здійснити прогнозування фінансової кризи ПП «БУКОВИНА ТРЕК» на основі дискримінантних моделей;
- запропонувати організаційні та методичні інструменти щодо удосконалення процесу діагностики фінансової кризи на підприємстві в тому числі із застосуванням інтегральних галузевих моделей діагностики фінансової кризи.

Об'єктом дослідження виступає фінансово-господарська діяльність ПП «БУКОВИНА ТРЕК».

Предметом дослідження теоретико-методичний інструментарій процесу діагностики фінансової кризи на ПП «БУКОВИНА ТРЕК».

Методологічна база дослідження. Теоретичну базу магістерської роботи складають ключові положення економічної теорії, публічних та корпоративних

фінансів, економічного прогнозування, економетрики, а також наукові праці з питань діагностики фінансової кризи на підприємстві. В магістерській роботі використані такі методи дослідження як: аналіз, синтез, узагальнення, порівняльний і статистичний, фінансовий аналіз, кореляційний аналіз та інші.

Інформаційною базою роботи є нормативні акти, офіційні дані Державної служби статистики України, фінансова звітність та документація ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018-2022 роки.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в удосконаленні наявних науково-методичних підходів до діагностики фінансової кризи на підприємстві в сучасних реаліях.

- **удосконалені** теоретичні засади діагностики фінансової кризи на підприємстві, які на відміну від існуючих дають змогу забезпечити комплексний системний підхід щодо економічної сутності фінансової кризи на підприємстві, ідентифікації факторів, які її зумовлюють, здійснено структурування методичних аспектів діагностики фінансової кризи на підприємстві;

- **удосконалені** методичні аспекти діагностики фінансової кризи на підприємстві на основі інтегральних моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств, які враховують галузеву специфіку та побудовані на основі даних вітчизняних підприємств.

- **уточнено** місце та роль діагностики фінансової кризи в системі антикризового фінансового менеджменту, організаційно-управлінські аспекти діагностики фінансової кризи шляхом формування алгоритмів діагностики фінансової кризи на підприємстві.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення магістерської роботи сформовано в методичні розробки та практичні рекомендації, що можуть бути використані керівництвом ПП «БУКОВИНА ТРЕК» в процесі формування системи антикризового фінансового менеджменту та діагностики фінансової кризи на підприємстві.

Висновки та рекомендації щодо дослідження щодо фінансового

забезпечення житлово-комунального господарства були впроваджені в діяльність ПП «БУКОВИНА ТРЕК».

Особистий внесок здобувана. Магістерська робота є завершеною науковою працею. Наукові положення, висновки, рекомендації й розробки одержані автором самостійно та будуть в подальшому використані в наукових працях.

Апробація результатів дослідження. Основні результати в подальшому будуть висвітлені на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях.

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг роботи становить 87 сторінок, зокрема 78 сторінок основного тексту, 36 таблиць, 10 рисунків, 1 додаток та список використаних джерел із 60 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Економічна природа фінансової кризи на підприємстві та фактори, що на неї впливають

Проблематиці економічної природи фінансових криз приділена значна увага у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Разом з тим з урахуванням специфічні особливості дефініції «криза», неоднорідність підходів щодо її трактування та відсутність уніфікованого підходу до її визначення, факторів, які її зумовлюють, є необхідність в детальному вивченні порушених проблемних питань та систематизації підходів.

Необхідність нейтралізувати вплив фінансової кризи на підприємство в значній мірі зумовлена її глибиною та інтенсивністю. Ця дефініція має можливість характеризувати різнопланові ситуації, що виникають в процесі функціонування підприємства. При цьому виокремлюють досить широкий спектр кризових явищ від конфліктних ситуацій, що заважають діяльності підприємства до потенційного банкрутства та ліквідації підприємства.

На практиці досить часто криза асоціюється із ризиком неплатоспроможності та банкрутства підприємства, збитковою фінансово-господарською діяльністю, відсутністю перспектив і можливостей для успішного функціонування в майбутньому. «Розбалансована діяльність підприємства та обмежені можливості щодо впливу його менеджменту на фінансові відносини, що виникають на підприємстві визначається як «фінансова криза» [1].

Бланк І.О. трактує фінансову кризу підприємства як: «одну з найбільш серйозних форм порушення його фінансової рівноваги, що відображає циклічно виникаючі протягом його життєвого циклу під впливом різноманітних факторів

протиріччя між фактичним станом його фінансового потенціалу й необхідним обсягом фінансових потреб, що несе найнебезпечніші потенційні загрози його функціонуванню» [2]. Л.О. Лігоненко асоціює фінансову кризу із «загостренням протиріч у соціально-економічній системі підприємства, що загрожує її існуванню в навколишньому середовищі» [3]. Іноземні фахівці корпоративну кризу визначають як неочікувану, незвичайну подію, яка призводить до невпевненості та загрожує пріоритетним цілям підприємства [4].

Американські дослідники категорію «криза» розглядають як явище, яке «становить загрозу для репутації підприємства або для безпосереднього його функціонуванню, що має певні наслідки незалежно від розмірів компанії, якості управління, галузі чи локації, у якій перебуває» [5]. В процесі формування моделі управління кризами на підприємстві, вчені зазначають, що «кризою підприємства є неочікувана подія, яка під час ситуації невизначеності компанії є неконтрольованою і створює проблеми для підприємств, які проявляються у серйозних наслідках для бізнесу, різкому зростанні ризику для організації, та реалізуються шляхом непередбачуваного розвитку ситуації.

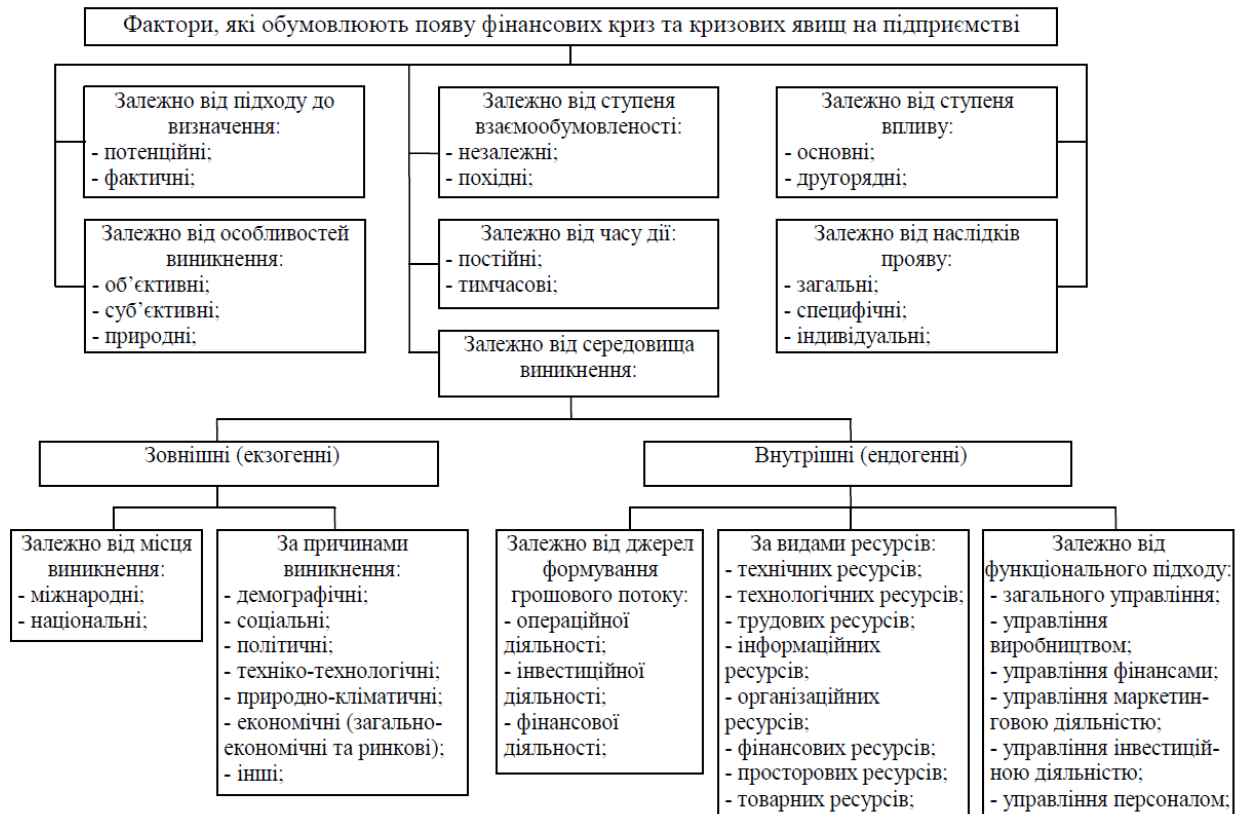
Окремі американські науковці формують перелік типових ознак, які ідентифікують переломний момент у розвитку подій, що формує загрозу цілям і цінностям підприємства. В підсумку наслідки кризи впливають на перспективи учасників цього процесу. Разом з тим криза формується з подій, що визначають нові умови для досягнення успіху, вносить невизначеність в оцінку ситуації і в розробку потрібних альтернатив для подолання її наслідків, знижує контроль над подіями та впливом на них. С.В. Возний та Н.М. Тюрін зазначають, що існує комплекс факторів, які «здатні спричинити кризу - природні, екологічні, політичні, виробничо-технічні та соціальні, фактори невизначеності та глобалізації. Здебільшого промислово розвинені країни (за рахунок інвестицій, руху капіталу та робочої сили тощо) отримують позитивні економічні наслідки від глобалізації, тоді як нестабільні та слабкі держави стикаються із проявами криз, спричиненими вже іншими - економічними, політичними, технологічними факторами» [7]. В основному науковці [8]

поділяють причини виникнення криз на зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні). Зовнішні причини не пов'язані з функціонуванням підприємства і залежать здебільшого від кон'юнктури в економіці, політиці, траєкторії розвитку глобального ринку тощо. Внутрішні причини знаходяться в площині фінансово-господарської діяльності підприємства і виникають в основному внаслідок неефективності системи управління, а також пасивної інноваційної політики, присутність виробничих та технологічних проблем, неефективності політики маркетингу та інших причин.

Зокрема, на думку Л.О. Лігоненко, С.К. Рамазанова, С.М. Іванюти, до ендогенних факторів входять: «неефективний процес управління, нераціональна організаційна структура, неефективний апарат управління, недостатність ресурсів належної якості, недостатня кваліфікація працівників, збої у виробничо-технологічних процесах, слабка інвестиційна діяльність, неякісне інформаційне забезпечення, низька якість корпоративної культури, перебої в процесах реалізації та збуту, неякісні маркетингові дослідження, слабка інноваційна орієнтованість, незадовільна планово-аналітична діяльність, зменшення ринкової частки, погіршення фінансових результатів (підвищення собівартості, негативні тенденції у показниках ліквідності, рентабельності тощо) та інших факторах» [9].

В той час як до екзогенних (зовнішніх) факторів включають: «збільшення інфляції, недосконалість нормативно-правової бази, коливання на валютних ринках, політичну нестабільність, зниження купівельної спроможності споживачів, монополізацію ринку, загострення конкуренції, появу кризи в галузі чи суміжних галузях, податковий тиск та тиск зі сторони органів управління, загрозу рейдерства, спади в економіці, слабку банківську систему, спади чи коливання в ринковій кон'юнктурі, недостатній розвиток науки і техніки, слабкорозвинену інфраструктуру, несприятливі міжнародні події, погіршення демографічної тощо» [3]. У науково-практичній літературі наводиться більш широка характеристика внутрішніх та зовнішніх факторів. Зокрема ендогенні фактори формування кризових явищ можна поділити на:

операційні, інвестиційні та фінансові, тоді як екзогенні – на: загальні економічні, ринкові та інші. І.В. Зятковський [10] також систематизує причини виникнення криз в залежності від особливостей формування (об’єктивні, суб’єктивні та природні). На основі аналізу науково-практичної літератури щодо факторів, що призводять до виникнення фінансових криз на рис.1.1 розроблено узагальнену класифікацію цих факторів.

Рис. 1.1 Класифікація факторів, які сприяють появі фінансових криз та кризових явищ

Для забезпечення розробки ефективних шляхів подолання наслідків фінансових криз є зміст здійснити їх структуризацію. І.О. Бланк та Г.В. Ситник структурують фінансові кризи підприємства за джерелами формування (фінансова криза, що генерується ендогенними факторами, екзогенними факторами, а також як ендогенними, так і екзогенними), масштабами поширення (структурні та системні), структурними проявами (фінансові кризи, що спричинені недосконалими структурами капіталу,

Основні наслідки фінансової кризи для підприємства

№	Наслідки	Характеристика та зміст наслідків
1	Фінансові	<ul style="list-style-type: none"> - зменшення показників майнового стану, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, та рентабельності підприємства; - зменшення інвестиційних можливостей; - загроза банкрутства підприємства; - зміни процесу руху готівки, нарахування дивідендів, емісії акцій; - незбалансованість інших економічних показників функціонування підприємства тощо;
2	Адміністративні	<ul style="list-style-type: none"> - централізація або децентралізація менеджменту; - зміни у організаційній структурі підприємства; - систематичне посилення контролю; - зменшення ефективності процесу управління; - затребувані корективи в стратегічному управлінні; - потреба у прийнятті нестандартних управлінських рішень;
3	Виробничі	<ul style="list-style-type: none"> - перебої у процесі виробництва; - потреба у оперативних нововведеннях та технічному оновленні; - потреба у переорієнтації на інші технології виробництва; - актуальна потреба щодо закупівлі патентів та ліцензій; - збільшення обсягів бракованої продукції тощо;
4	Ресурсні	<ul style="list-style-type: none"> - перебої у процесах постачання та забезпеченні сировиною; - примусова інформаційна «перевантаженість» або - нестача необхідної інформації; - трансформація комунікаційних процесів; - плинність кадрової політики тощо;
5	Ринкові	<ul style="list-style-type: none"> - збої в маркетингових процесах «постачання – збут»; - зменшення частки на ринку внаслідок кон'юнктури ринку; - зменшення рівня конкурентоспроможності; - прогалини у рекламній політиці; - зменшення чисельності іноземних контрагентів тощо;
6	Психологічні	<ul style="list-style-type: none"> - дефіцити у мотиваційній політиці працівників; - “мінімізація” або навпаки – максимізація соціальної відповідальності бізнесу; - несистемність у підходах щодо корпоративної культури; - нестійкість стану соціально-психологічного клімату та інші фактори.

активів та інвестицій підприємства, розбалансуванням грошових потоків та неоптимальністю структури інших індикаторів фінансової діяльності підприємства), рівнем впливу на фінансово-господарську діяльність (легка, глибока та критична фінансова криза), періодом перебігу (короткострокова, середньострокова та довгострокова), можливостями подолання (вирішується за допомогою внутрішніх механізмів, фінансової санації та непереборна фінансова криза) та наслідками (призводить до відновлення діяльності в

колишніх параметрах, на новій основі, або ж призвела до ліквідації підприємства)» [2]. Проведений аналіз науково-практичної літератури дав змогу виокремити та систематизувати потенційні наслідки фінансових криз для підприємства (табл.1.1).

На думку І.В. Зятковського [10], кризи можуть мати як позитивні так і негативні наслідки для підприємства. Також вони можуть спричинити якісні та кількісні зміни на підприємстві, які можуть бути зворотніми та незворотніми, а також довгостроковими та короткостроковими. Досить змістовну класифікацію наслідків фінансових криз підприємства відображають А.М. Штангерт, О.І. Копилюк.

Вони пропонують виділяти: «фінансові (зміна структури капіталу підприємства, порушення в кругообігу грошових потоків тощо), адміністративні (негативні тенденції в системі та процесі управління підприємством, неефективність апарату управління та ін.), маркетингові (пов'язані з ринковими змінами) та виробничо-технологічні наслідки (проявляються шляхом збоїв у процесі виробництва, технологічних циклах, технічному забезпеченні тощо)» [1].

Деякі дослідники звертають увагу на зменшення або втрату довіри та лояльності стейкхолдерів, зниження рівня конкурентоспроможності, падіння іміджу тощо. Проведений аналіз літературних джерел дають змогу стверджувати, що наслідки фінансових криз для підприємства доцільно розділити на: фінансові, адміністративні, виробничі, ресурсні, ринкові та соціально-психологічні.

На основі проведеної структуризації підходів щодо економічної природи, видів фінансових криз, причин їх виникнення, наслідків прояву, можна дійти висновку, що вони є складними, непередбачуваними та комплексними. З урахуванням зазначеного, підприємствам для забезпечення сталого розвитку варто доцільно приділяти більше уваги діагностиці фінансової кризи як складової антикризового фінансового менеджменту.

1.2. Діагностика фінансової кризи в системі антикризового фінансового менеджменту на підприємстві

Ключовим інструментом захисту підприємства від проявів кризи є її своєчасне передбачення, оскільки у кризовому стані сьогодні знаходяться багато підприємств, тому що їх керівництво досить часто недооцінює вплив кризових факторів на функціонування підприємства, у зв'язку з чим виникає потреба у виборі ефективних методів діагностики фінансової кризи. Головною метою діагностики фінансової кризи виступає своєчасна ідентифікація ключових ознак кризи, її локалізації, із застосуванням доступних досліджень для забезпечення платоспроможності підприємства. З метою забезпечення якісної діагностики фінансової кризи, необхідно ідентифікувати сутність процесу діагностики, тому здійснимо аналіз ключових підходів щодо визначення дефініції «діагностика» (табл.1.2).

Забезпечення процесу діагностики фінансової кризи на підприємстві дасть змогу віднайти затребувану інформацію щодо фінансового стану та ідентифікувати ключові фактори, що зумовили поточну ситуацію у діяльності підприємства. Діагностику фінансової кризи потрібно проводити на постійній основі, здійснюючи моніторинг за змінами у структурі активів та пасивів підприємства; здійснюючи розробку планів та прогнозів фінансово-господарської діяльності підприємства, що дозволить вибрати оптимальний шлях при прийнятті управлінських рішень.

Отже, діагностика є методом прийняття прийняти управлінських рішень, що дають змогу реагувати на проблеми, які виникають в процесі функціонування підприємства, сформулювати передумови для підвищення ефективності його функціонування. Дефініція «діагностика» розглядається комплексно та дає змогу оцінити стан підприємства в умовах недостатності інформації, ідентифікувати проблеми його розвитку.

Таблиця 1.2

Підходи до визначення дефініції «діагностика»

Основний зміст підходу	Автори
Діагностика - це «аналізування фінансового стану підприємства, що полягає в розрахунку фінансових коефіцієнтів для оцінки незадовільної структури балансу неплатоспроможного підприємства» [11,12].	А.Шеремет, Р.Сайфулін
Діагностика - це «визначення оціночних показників для вибору методів їх виміру, виявлення відхилень від стандартних, загальноприйнятих значень» [11,12].	Т.Берднікова
Діагностика - це «визначення стану об'єкта, предмета або процесу управління через реалізацію комплексу дослідницьких процедур, пошук в них слабких ланок та «вузьких місць» [11,12].	Е.Коротков, А.Беляєв, Д.Валовий
Діагностика - це «процес детального та поглибленого аналізу проблем, виявлення факторів, що впливають на них, підготовка всієї необхідної інформації для прийняття рішення» [11,12].	В.Верба, Т.Решетняк
Діагностика - це «база для прийняття управлінських рішень, основана на оцінці економічного стану, виявлення проблем в господарській діяльності» [11,12].	О.Закорко
Діагностика - це «система фінансового аналізу, спрямована на виявлення кризового стану, який спричиняє загрозу його банкрутства» [11,12].	І. Бланк
Діагностика - це «сукупність методів аналізу для своєчасного розпізнавання симптомів фінансової кризи на підприємстві і оперативного реагування на неї з метою зменшення ймовірності повної фінансової неспроможності суб'єктів господарювання» [11,12].	Л. Коваленко, Л. Ремньова

Разом з тим можна виділити дві дефініції: «діагностика фінансового стану підприємства» та «діагностика кризового фінансового стану підприємства». Діагностика фінансового стану є систематичним комплексним вивченням інформації щодо трансформації фінансового стану підприємства та прогнозування потенційного розвитку подій. В той час як діагностика кризового фінансового стану є «системою цільового фінансового аналізу, спрямованого на виявлення можливих тенденцій і негативних наслідків криз» [13, с.44]. В залежності від рівня деталізації діагностика може бути поверхневою або поглибленою. З урахуванням зазначеного виділяють:

- експрес-діагностику - формальну оцінку фінансового стану

підприємства, на основі фінансових коефіцієнтів і даних балансу з метою виявлення тенденцій зміни стану підприємства та проведення аналізу фінансових потоків;

- проблемну діагностику – комплексну і глибоку оцінку поточного стану підприємства, встановлення причин його погіршення та прогнозування тенденцій розвитку.

На основі проведеного комплексного аналізу наявних підходів щодо визначення дефініції «діагностика», в контексті антикризового управління під нею варто розуміти цілісний процес, який враховує вивчення базових показників господарської діяльності, комплексний аналіз впливу ендогенних та екзогенних факторів на фінансовий стан підприємства та фахову оцінку сформованих заходів, можливостей фінансового оздоровлення та забезпечення превентивних заходів антикризового управління та досягнення цілей прогнозування.

З урахуванням зазначеного, сутність діагностики полягає у можливості оперативного розпізнавання впливу негативних факторів та процесів на підприємстві, забезпечувати формування та реалізацію превентивних управлінських рішень для запобігання поглиблення проблем розвитку підприємства та підвищення ефективності функціонування управління підприємством.

Під діагностикою фінансової кризи підприємства варто розуміти ідентифікацію стану об'єкта за допомогою комплексу інструментів та засобів, що спрямовані на виявлення основних факторів такого стану, симптомів та причин формування проблеми і можливих труднощів, оцінку можливостей підприємства щодо реалізації стратегічних і тактичних цілей, забезпечення підготовки необхідної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Необхідно зазначити, що проведення діагностики дасть змогу підприємству уникнути ситуацій, що пов'язані з порушенням його платоспроможності, фінансової стабільності та безпеки через управління за процесом його фінансового забезпечення.

Проаналізовані дослідження показують, що діагностика фінансової кризи полягає у таких процесах [15]: ідентифікація сфери діагностування та вибір об'єктів діагностування. До складу зовнішнього діагностування входить ситуація на ринку та аналіз макроекономічної ситуації в країні. Під час внутрішнього діагностування, необхідно проводити моніторинг за сферами діяльності підприємства. При цьому вивчають ефективність діяльності щодо конкурентів, розміру ринку та кола споживачів; ідентифікація стратегічної позиції підприємства через проведення SWOT-аналізу, що полягає у вивченні сильних та слабких сторін підприємства, можливостей та загроз; забезпечення каналами зв'язку шляхом створення системи ідентифікації та діагностування важливих для функціонування підприємства процесів, інформації про конкурентоспроможність продукції підприємства; системна діагностика, призводить до ідентифікації можливих причин та чинників, що зумовлюють фінансову кризу; формування заходів щодо попередження та зниження ймовірності розвитку фінансової кризи на підприємстві; розробка та реалізація управлінських рішень на основі одержаних аналітичних результатів; формування пропозицій щодо підсилення сильних сторін та нейтралізація слабких сторін підприємства.

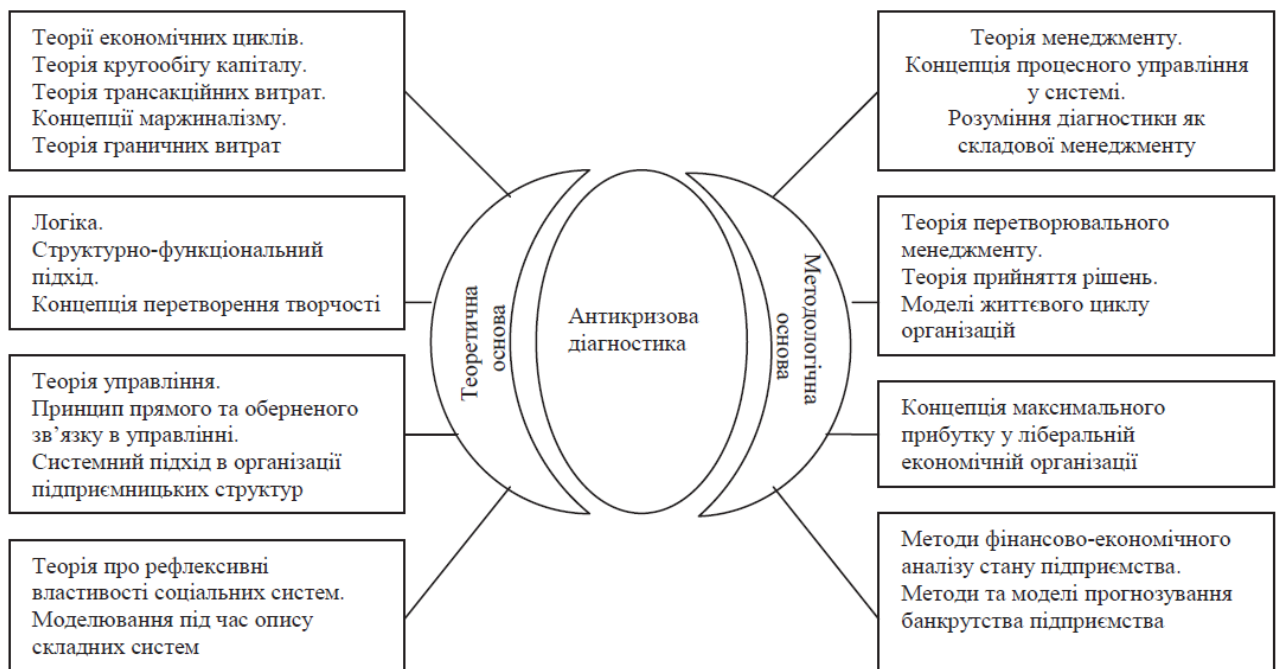
З урахуванням проведеного аналізу бачимо, що в антикризовому фінансовому управлінні діагностика фінансової кризи є комплексним безперервним процесом щодо змін у фінансовому стані з урахуванням комплексного впливу ендогенних та екзогенних факторів на фінансово-господарський стан підприємства, досягнення цілей прогнозування та оцінка розроблених заходів. В той же час саме антикризове фінансове управління безпосередньо використовує результати діагностики.

1.3 Структуризація методичних інструментів діагностики фінансової кризи на підприємстві

Конкурентне середовище, що сформувалось в умовах кризи, генерує нові виклики з пошуку дієвих інструментів діагностування підприємства, що дадуть змогу об'єктивно, всесторонньо виявити індикатори, які сигналізуватимуть про зародження фінансової кризи та сформувані дієві заходи щодо її запобігання. Функціонування підприємства визначається кількісними та якісними характеристиками, досліджуючи які можна здійснити оцінку процесу та досягнутого результату.

Метод діагностики є системою теоретико-пізнавальних дефініцій, наукового інструментарію та регулятивних принципів аналізу фінансової діяльності підприємства [16, с.67]. Методика є сукупністю правил та прийомів, що потрібні для забезпечення реалізації певної роботи. Науковий апарат діагностики є сукупністю визначених наукових інструментів дослідження фінансово-господарської діяльності підприємств. Ключовими принципами діагностики є: комплексність, наступність, об'єктивність, системність, регулярність.

При діагностиці застосовуються різні методи, розроблені в економічній науці [17, с.56-57, 61]. Проблема діагностики кризового стану є недостатньо дослідженою у вітчизняній економічній та фінансовій науці. Не зважаючи на це, завдячуючи наявним дослідженням у галузі інформаційних теорій, теорії ігор та ймовірностей, математичної статистики, а також акумульованій практиці діагностика розглядається як особливий пізнавальний процес (рис.1.2). Системна діагностика потенційних викликів неплатоспроможності, організаційних прогалин та інших проблем є ключовими аспектами, які формують вектор процесів антикризової діяльності. З урахуванням зазначеного, діагностика є унікальною функцією та відповідним пунктом для прогнозу розвитку підприємства [18, с.49].

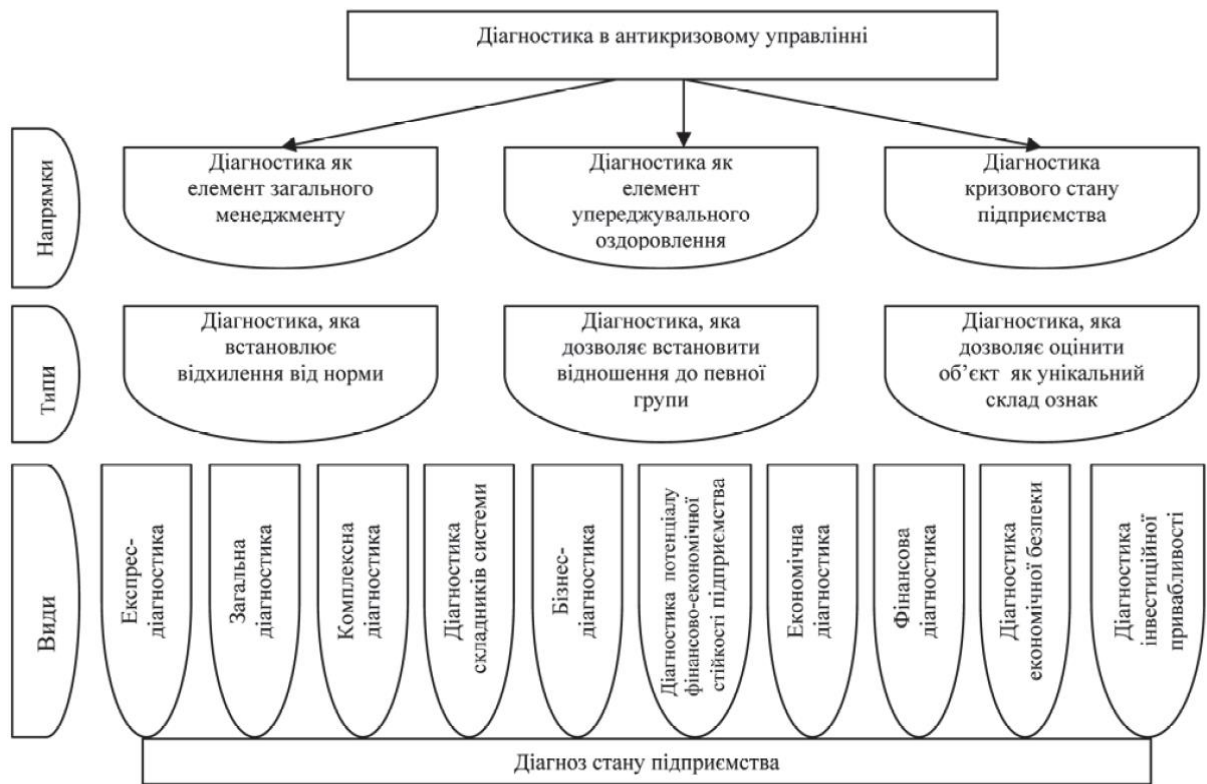

Рис.1.2 Методологічні основи діагностики в системі антикризового менеджменту [18, с.46]

Діагностика є процесом превентивного упередження причин кризових тенденцій на підприємстві. В залежності від чинників впливу на підприємство, специфічних особливостей досліджуваних систем варто виокремити окремі види та типи діагностики, основними векторами якої зазвичай виступають: діагностика як складова системи менеджменту підприємства, діагностика як складова превентивного оздоровлення та діагностика кризового стану підприємства (рис.1.3). Під час розвитку підприємства окремі види та типи діагностики дають можливість проводити оцінку процесів інтегрування, оскільки щодня на підприємстві виникають проблеми, які можуть спричинити появу локальних криз, акумуляція яких веде до катастрофи на підприємстві.

З урахуванням зазначеного, ключовим завданням в процесі здійснення діагностики є пошук та вибір ознак, що дають змогу дослідити та описати діагностовану систему, що формується з різних компонентів, що є не рівнозначними. Окремі характеристики визначають одні властивості, а інші – зовсім інші, що не дозволяє їх порівняти між собою. Вагомим компонентом у

процесі діагностики є дослідження дотримання підприємством специфічних особливостей функціонування та розвитку, розробки заходів щодо удосконалення методичних підходів до діагностики.

Рис.1.3 Структуризація типів і видів діагностики [18, с. 51]

З метою підвищення ефективності аналізу та підтвердження достовірності його результатів в процесі діагностики важливим є дослідження специфіки різних станів підприємства, а також можливості його трансформації з одного в інший. Поглиблення фінансової кризи сприяє пошуку способів стабілізації фінансового стану підприємств, у зв'язку з чим потребують додаткових досліджень у сфері діагностики.

Наявні напрацювання у сфері діагностики дають змогу чіткої ідентифікації та оцінки не лише фінансового стану, проте й визначення внутрішнього потенціалу підприємства. Для забезпечення сталого розвитку підприємства потрібно забезпечувати вивчення параметрів динаміки ресурсного потенціалу та здійснювати прогнозування зовнішніх і внутрішніх джерел фінансового забезпечення антикризових заходів підприємства. Ця ситуація визначає цілі

діагностики, які визначаються наступним чином: встановлення та вчасне коригування основних орієнтирів сталого розвитку підприємства; ідентифікація кризових тенденцій та потенційних шляхів виходу з кризового стану; формування обмежень потенціалу фінансового розвитку; розробка антикризових заходів [19, с.21].

Перелік показників, які використовуються в процесі діагностики, є досить різноплановим та дискусійним. Зокрема, в різних публікаціях неоднаково підходять щодо назв показників, які мають ідентичний алгоритм розрахунку, або ж різні алгоритми розрахунку при ідентичній назві показників. По сьогодні науковці не дійшли до спільної думки щодо набору коефіцієнтів, які необхідні для проведення діагностики діяльності підприємства.

Ускладнюється ситуація неоднозначністю висновків щодо стану підприємства згідно системи фінансових показників, тому що одна частина може відповідати нормативним значенням, а інша – ні. Також динаміку коефіцієнтів важко однозначно інтерпретувати, оскільки чисельник і знаменник коефіцієнтів змінюються в часі.

М. Білик рекомендує нормативні значення показників встановлювати у формі інтервалів. Нормативні значення показників мають відповідати співвідношенню між чисельником і знаменником фінансових коефіцієнтів, що дозволяють забезпечувати випереджаючі темпи зростання прибутку порівняно з попередніми періодами. За цього підходу нормативні значення фінансових коефіцієнтів є диференційованими для окремих звітних періодів та відображатимуть фінансово-господарський стан, що відповідає його виробничо-господарській діяльності. Разом з цим мінімальне значення нормативу кожного коефіцієнта формується як відношення фактичного значення чисельника до нормативного значення знаменника. Гранична величина нормативу для показника ліквідності та платоспроможності розраховується як відношення чисельника до фактичного значення знаменника. У випадку, коли розраховане мінімальне значення нормативу є меншим від рекомендованого, то мінімальне його значення прирівнюється до рекомендованого. Оцінка

фінансових коефіцієнтів характеризує ступінь досягнення максимального нормативного значення, або відповідність середньому значенню нормативного інтервалу [20, с.42].

До проблематики суперечності окремих фінансових коефіцієнтів додається також проблема формування їх складу. Прихильники використання матричних моделей [22] акцентують увагу на можливості здійснення комплексної та експрес-діагностики підприємства. Його застосування дасть змогу виявити тенденції у динаміці фінансового стану та здійснити його прогнозування.

Досить відомою коефіцієнтною методикою є система показників У. Бівера, вона є прийнятною для проведення експрес-аналізу фінансового стану вітчизняних підприємств. Разом з тим на практиці виникають ситуації, коли фінансовий стан підприємства необхідно ідентифікувати одним інтегральним показником. Інтегральний підхід передбачає проведення математичної оцінки сукупності індикаторів в залежності від їх значущості для моделі.

Найбільш відомими є такі інтегральні моделі: Z-рахунок Альтмана, Конана і Гольдера, Спрінгейта, Р.Ліса, Таффлера, модель Фулмера, модель Чессера та ін. серед вітчизняних вчених відомими є моделі як О. Терещенко, А. Матвійчук, Е. Колесарь, С. Матвеева [25, с.53-63]. Розробка інтегральних моделей для вітчизняних підприємств ускладнюється обмеженістю статистики банкрутств, відсутністю обліку чинників, які здійснюють вплив на фінансовий стан, нестабільність і невідпрацьованість нормативної бази банкрутства підприємств..

Висновки до розділу 1

На основі проведеного у першому розділі дослідження теоретико-методичних основ діагностики фінансової кризи підприємства можна дійти наступних висновків.

1. Аргументовано, що фінансова криза підприємства є однією із найбільш серйозних форм порушення його фінансової рівноваги, яка відображає циклічні протиріччя, які виникають впродовж життєвого циклу підприємства під впливом різноманітних факторів та між фактичним станом його фінансового потенціалу та затребуваним обсягом фінансових потреб, що несуть потенційні загрози функціонуванню підприємства.

2. Здійснено класифікацію факторів, що призводять до фінансових криз на зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні). Зовнішні причини не пов'язані з функціонуванням підприємства в той час як внутрішні причини знаходяться в площині фінансово-господарської діяльності підприємства

3. Проведено структурування фінансових криз підприємства за джерелами формування, масштабами охоплення, структурними формами, рівнем впливу на фінансову діяльність, періодом перебігу, можливостями подолання та наслідками. Систематизовано фінансово-економічні, адміністративно-організаційні, виробничо-технологічні, ресурсні, ринкові, соціально-психологічні наслідки фінансової кризи, їх основних зміст та визначено ключові характеристики по кожному з виду наслідків.

4. Встановлено, що діагностика є методом прийняття прийняти управлінських рішень, що дають змогу реагувати на проблеми, які виникають в процесі функціонування підприємства, сформулювати передумови для підвищення ефективності його функціонування. Дефініція «діагностика» розглядається комплексно та дає змогу оцінити стан підприємства в умовах недостатності інформації, ідентифікувати проблеми його розвитку

5. Запропоновано під діагностикою фінансової кризи розуміти цілісний процес, який враховує вивчення базових показників господарської діяльності, комплексний аналіз впливу ендогенних та екзогенних факторів на фінансовий стан підприємства та фахову оцінку сформованих заходів, можливостей фінансового оздоровлення та забезпечення превентивних заходів антикризового управління та досягнення цілей прогнозування.

6. Аргументовано, що діагностика є процесом превентивного упередження причин кризових тенденцій на підприємстві. В залежності від чинників впливу на підприємство, специфічних особливостей досліджуваних систем варто виокремити окремі види та типи діагностики, основними векторами якої зазвичай виступають: діагностика як складова системи менеджменту підприємства, діагностика як складова превентивного оздоровлення та діагностика кризового стану підприємства.

7. Констатовано, що перелік показників, які використовуються в процесі діагностики, є досить різноплановим та дискусійним. Зокрема, в різних публікаціях неоднаково підходять щодо назв показників, які мають ідентичний алгоритм розрахунку, або ж різні алгоритми розрахунку при ідентичній назві показників. По сьогодні науковці не дійшли до спільної думки щодо коефіцієнтів, які необхідні для діагностики підприємства.

8. Встановлено, що на практиці виникають ситуації, коли фінансовий стан підприємства необхідно ідентифікувати одним інтегральним показником. Інтегральний підхід передбачає проведення математичної оцінки сукупності індикаторів в залежності від їх значущості для моделі. Найбільш відомими є такі інтегральні моделі: Альтмана, Конана і Гольдера, Спрінгейта, Р.Ліса, Таффлера, Фулмера, Чессера, серед вітчизняних є моделі О. Терещенко, А. Матвійчук, Е. Колесарь, С. Матвеева. Аргументовано, що розробка інтегральних моделей для вітчизняних підприємств ускладнюється обмеженістю статистики банкрутств, відсутністю обліку чинників, які здійснюють вплив на фінансовий стан, нестабільність і невідпрацьованість нормативної бази банкрутства підприємств..

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНКА ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПП «БУКОВИНА ТРЕК» У 2018-2022 РОКАХ

2.1. Фінансово–економічна характеристика підприємства

Приватне підприємство «БУКОВИНА ТРЕК» засноване у 2005 році, має ліцензії на оптову та роздрібну торгівлю алкогольними напоями, ліцензії на право оптової торгівлі паливом та на зберігання пального. Юридична адреса розташована у місті Чернівці, вулиця Ярослава Мудрого 64 Б. Форма власності – недержавна власність. Мета діяльності – одержання прибутку шляхом здійснення господарської діяльності згідно з чинним законодавством України.

Вид економічної діяльності торгово-закупівельна діяльність в усіх галузях торгівлі. Основним видом діяльності підприємства є оптова торгівля напоями. Вищим органом управління підприємства є Загальні збори Учасників. У підприємстві діє одноособовий виконавчий орган – директор. Підприємство здійснює свою діяльність у містах західної частини України, а саме: Чернівці, Львів, Хмельницький, Івано-Франківськ, Мукачево, Рахів, Хуст та Вінниця.

ПП «БУКОВИНА ТРЕК» є дистриб'ютором «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖИЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД» в усіх вище перелічених містах західної України, а також є дистриб'ютором ПРАТ «ОБОЛОНЬ» на Закарпатті та підприємствах ТОВ «ПИВОВАРНЯ «ОПІЛЛЯ» і ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «КАРПАТСЬКІ МІНЕРАЛЬНІ ВОДИ» у Хмельницьку та Івано-Франківську.

Підприємство користується як внутрішнім, так і зовнішнім фінансуванням. Внутрішнє фінансування включає в себе використання прибутку, який генерує підприємство під час своєї господарської діяльності, для подальшого розвитку та інвестицій. Зовнішнє фінансування установи відбувається через кредити і позики від банків.

Керівництво діяльності ПП «БУКОВИНА ТРЕК» здійснюється директором. В його прямому підпорядкуванні знаходяться фінансовий директор, виконавчий директор, комерційний директор та бухгалтерія. Фінансовий директор в свою чергу відслідковує економічну та інформаційно-технічну діяльність підприємства.

Під його контролем знаходиться діяльність адміністрації, контролює ІТ-сферу відповідає за відділ інвестицій та юридичний. Виконавчий директор призначений контролювати закупівлю та збут товару для подальшого продаж та відділ маркетингу. Комерційний директор відповідає за роботу відділу доставки та вантажних перевезень. Так, як ПП «БУКОВИНА ТРЕК» є дистриб'ютором, вкрай важливо проводити аналіз ринку транспортних послуг та контроль по розробці вигідних схем поставок товару, його доставку та складування, що будуть відповідати критеріям та вимогам постачальників.

Таблиця 2.1

Активи ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022 рр., тис.грн

Показник	31.12. 2018р.	31.12. 2019р.	31.12. 2020р.	31.12. 2021р.	31.12. 2022р.
Незавершені капітальні інвестиції	125	396	836	2442	8372
Основні засоби:	13270	16329	24591	24963	25018
інші фінансові інвестиції	68	68	0	0	0
Відстрочені податкові активи	5782	8131	10073	3434	5284
Всього необоротні активи	19245	24924	35500	30839	38674
Виробничі запаси	15835	21157	14888	21621	76474
Товари	61891	81538	29744	41692	58137
Дебіторська заборгованість за тов. роб. і посл.	50053	39729	33797	36945	37023
за виданими авансами	6683	1352	45831	41215	21210
з бюджетом	1658	18	0	6461	43
Витрати майбутніх періодів	435	438	437	448	451
інша поточна дебіторська заборгованість	26741	29954	22683	30721	60585
Грошові кошти та їх еквіваленти	4577	9819	11	791	14663
Інші оборотні активи	53	76	130	388	4642
Всього оборотні активи	16792	18408	14752	18028	27322
	6	1	1	2	8
Всього активи	18717	20900	18302	21112	31190
	1	5	1	1	2

Фінансово–економічну характеристику підприємства почнемо з аналізу майнового стану на згідно даних фінансової звітності за 2018–2022 роки

[додаток А]. Для горизонтального аналізу балансу сформуємо табл. 2.1 та табл.2.2, в яких відобразимо динаміку активів ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018–2022рр. (додаток А). З табл. 2.1 та 2.2 бачимо, що сукупні активи ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018–2022рр збільшились з 187171 тис.грн. до 311902 тис.грн. тобто на 124731 тис.грн. Незавершені капітальні інвестиції збільшились з 125 тис.грн. до 8372 тис.грн., тобто на 8247 тис.грн. Впродовж досліджуваного періоду основні засоби збільшились з 13270 тис.грн. до 25018 тис.грн., тобто на 11748 тис.грн., при цьому сукупні необоротні активи збільшились з 19245 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 38674 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто відбулось зростання на 19429 тис.грн.

Таблиця 2.2

Зміни у активах ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022 рр., тис.грн

Показник	Δ 2019р	Δ 2020р	Δ 2021 р	Δ 2022р	Δ2018р / 2022р	
Нематеріальні активи	0	0	0	0	0	
Незавершені капітальні інвестиції	271	440	1606	5930	8247	
Основні засоби:	3059	8262	372	55	11748	
інші фінансові інвестиції	0	-68	0	0	-68	
Відстрочені податкові активи	2349	1942	-6639	1850	-498	
Всього необоротні активи	5679	10576	-4661	7835	19429	
Виробничі запаси	5322	-6269	6733	54853	60639	
Готова продукція	0	0	0	0	0	
Товари	19647	51794	11948	16445	-3754	
Дебіторська заборгованість за тов. роб. і посл.	-	10324	-5932	3148	78	-13030
за виданими авансами	-5331	44479	-4616	-20005	14527	
з бюджетом	-1640	-18	6461	-6418	-1615	
Витрати майбутніх періодів	3	-1	11	3	16	
інша поточна дебіторська заборгованість	3213	-7271	8038	29864	33844	
Грошові кошти та їх еквіваленти	5242	-9808	780	13872	10086	
Інші оборотні активи	23	54	258	4254	4589	
Всього оборотні активи	16155	36560	32761	92946	105302	
Всього активи	21834	25984	28100	10078 1	124731	

Сукупні оборотні активи збільшились з 167926 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 273228 тис.грн. станом на 31.12.2022р., тобто збільшились на

105302 тис.грн. Виробничі запаси збільшилися з 15835 тис.грн. до 76474 тис.грн. тобто на 60639 тис.грн. Дебіторська заборгованість за товари, роботи зменшилась з 50053 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 37023 тис.грн. станом на 31.12.2022р., тобто на 13030 тис.грн, дебіторська заборгованість з бюджетом зменшилась із 1658 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 43 тис.грн. станом на 31.12.2022р, на 1615 тис.грн., інша поточна дебіторська заборгованість збільшилась на 14527 тис.грн. За період, який підглявав аналізу грошові кошти та їх еквіваленти збільшилися із 4577 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 14663 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 10086 тис.грн. Інші оборотні активи збільшилися на 4589 тис.грн. В табл.2.3 та 2.4 сформуємо структуру активів ПП «БУКОВИНА ТРЕК» впродовж 2018–2022рр.

Таблиця 2.3

Структура активів ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022 рр., тис.грн

Показник	31.12. 2018р	31.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р
Нематеріальні активи	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Незавершені капітальні інвестиції	0,07	0,19	0,46	1,16	2,68
Основні засоби:	7,09	7,81	13,44	11,82	8,02
інші фінансові інвестиції	0,04	0,03	0,00	0,00	0,00
Всього необоротні активи	10,28	11,93	19,40	14,61	12,40
Виробничі запаси	8,46	10,12	8,13	10,24	24,52
Товари	33,07	39,01	16,25	19,75	18,64
Дебіторська заборгованість за тов. роб. і посл.	26,74	19,01	18,47	17,50	11,87
з бюджетом	0,89	0,01	0,00	3,06	0,01
інша поточна дебіторська заборгованість	14,29	14,33	12,39	14,55	19,42
Грошові кошти та їх еквіваленти	2,45	4,70	0,01	0,37	4,70
Інші оборотні активи	0,03	0,04	0,07	0,18	1,49
Всього оборотні активи	89,72	88,07	80,60	85,39	87,60
Всього активи	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Частка необоротних активів збільшилась із 10,28% станом на 31.12.2018р до 12,4% станом на 31.12.2022р, тобто на 2,12%. Питома вага основних засобів збільшилась із 7,09% станом на 31.12.2018р до 8,02% станом на 31.12.2022р, тобто на 0,93%. Питома вага незавершених капітальних інвестицій збільшилась із 0,07% станом на 31.12.2018р до 2,68% станом на 31.12.2022р, тобто на 2,62%. Питома вага сукупних оборотних активів зменшилась із 89,72% станом на

31.12.2018р до 87,60% станом на 31.12.2022р. Питома вага виробничих запасів збільшилась із 8,46% до 24,52%, тобто та 16,06%. Частка дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги зменшилась із 26,74% станом на 31.12.2018р до 11,87% станом на 31.12.2022р, тобто на 14,87%.

Таблиця 2.4

Зміни у структурі активів ПП «БУКОВИНА ТРЕК у 2018–2022 рр.,

тис.грн

Показник	Δ 2019р	Δ 2020р	Δ 2021р	Δ 2022р	Δ2018/ 2022рр
Нематеріальні активи	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Незавершені капітальні інвестиції	0,12	0,27	0,70	1,53	2,62
Основні засоби:	0,72	5,62	-1,61	-3,80	0,93
інші фінансові інвестиції	0,00	-0,03	0,00	0,00	-0,04
Всього необоротні активи	1,64	7,47	-4,79	-2,21	2,12
Виробничі запаси	1,66	-1,99	2,11	14,28	16,06
Готова продукція	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Товари	5,95	-22,76	3,50	-1,11	-14,43
Дебіторська заборгованість за тов. роб. і посл. з бюджетом	-7,73	-0,54	-0,97	-5,63	-14,87
інша поточна дебіторська заборгованість	0,04	-1,94	2,16	4,87	5,14
Грошові кошти та їх еквіваленти	2,25	-4,69	0,37	4,33	2,26
Інші оборотні активи	0,01	0,03	0,11	1,30	1,46
Всього оборотні активи	-1,64	-7,47	4,79	2,21	-2,12
Всього активи	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Частка дебіторської заборгованості по розрахункам із бюджетом зменшилась із 0,89% станом на 31.12.2018р до 0,01% станом на 31.12.2022р, тобто на 0,87%. Частка іншої поточної дебіторської заборгованості збільшилась із 14,29% станом на 31.12.2018р до 19,42% станом на 31.12.2022р, тобто на 5,14%. Питома вага грошових коштів та їх еквівалентів збільшилась із 2,45% станом на 31.12.2018р до 4,70% станом на 31.12.2022р, тобто на 2,26%. Питома вага інших оборотних активів за досліджуваний період збільшилась на 1,46%. Аналіз активів балансу ПП «БУКОВИНА ТРЕК» продовжимо аналізом джерел їх фінансування. З цією метою побудуємо табл.2.5 та 2.6, у яких відобразимо динаміку пасивів ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022рр.

Таблиця 2.5

Пасиви ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022 рр., тис.грн

Показник	31.12. 2018р	31.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р
Зареєстрований капітал	7000	7000	7000	7000	7000
Резервний капітал	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток	2458	3303	9323	13836	49063
Всього власний капітал	9458	10303	16323	20836	56063
Довгострокові кредити банків	0	0	0	0	0
Довгострокові забезпечення	127	0	0	0	0
Всього довгострокові зобов'язання	127	0	0	0	0
Короткострокові кредити банків	19730	15593	24542	14529	5309
Кредиторська заборгованість за тов., роб., посл.	13128	11288		11019	10941
	5	6	61334	4	3
за розрахунками з бюджетом	1039	2670	4448	985	4218
розрахунками зі страхування	71	109	112	141	56
розрахунками з оплати праці	287	472	548	763	764
за одержаними авансами	115	135	179	1372	69605
за розрахунками з учасниками	3687	3687	3687	3687	3687
Поточні забезпечення		1635	2135	1708	713
Інші поточні зобов'язання	21372	61515	69713	56906	62074
	17758	19870	16669	19028	25583
Всього поточні зобов'язання	6	2	8	5	9
Всього джерел фінансування	18717	20900	18302	21112	31190
	1	5	1	1	2

Як бачимо з інформації наведеної у таблицях 2.5 та 2.6 сукупні джерела фінансування ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за досліджуваний період збільшились із 187171 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 311902 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 124731 тис.грн. за період аналізу. Сумарний власний капітал збільшився із 9458 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 56063 тис.грн., тобто на 46605 тис.грн. Збільшення власного капіталу забезпечено за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку із 2458 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 49063 тис.грн, станом на 31.12.2022р., тобто 46605 тис.грн. Зареєстрований пайовий капітал за період, що підлягав аналізу залишився незмінним і складає 7000 тис.грн. Сукупні довгострокові зобов'язання ПП «БУКОВИНА ТРЕК» зменшились із 127 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 0 станом на 31.12.2022р., тобто на 127 тис.грн. Довгострокових кредитів банків впродовж досліджуваного періоду підприємство не залучало.

Таблиця 2.6

Зміни у пасивах ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2023 рр., тис.грн

Показник	Δ 2019р	Δ 2020р	Δ 2021р	Δ 2022р	Δ2018/ 2022р р
Зареєстрований капітал	0	0	0	0	0
Резервний капітал	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток	845	6020	4513	35227	46605
Всього власний капітал	845	6020	4513	35227	46605
Довгострокові кредити банків	0	0	0	0	0
Довгострокові забезпечення	-127	0	0	0	-127
Всього довгострокові зобов'язання	-127	0	0	0	-127
Короткострокові кредити банків	-4137	8949	10013	-9220	-14421
Кредиторська заборгованість за тов., роб., посл.	- 18399	- 51552	- 48860	- -781	- -21872
за розрахунками з бюджетом	1631	1778	-3463	3233	3179
розрахунками зі страхування	38	3	29	-85	-15
розрахунками з оплати праці	185	76	215	1	477
за одержаними авансами	20	44	1193	68233	69490
за розрахунками з учасниками	0	0	0	0	0
Поточні забезпечення	1635	500	-427	-995	713
Інші поточні зобов'язання	40143	8198	12807	5168	40702
Всього поточні зобов'язання	21116	32004	23587	65554	78253
Всього джерел фінансування	21834	25984	28100	10078 1	124731

Сукупні поточні зобов'язання збільшились із 177586 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 255839 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 78253 тис.грн. Короткострокові кредити банків зменшились із 19730 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 5309 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 14421 тис.грн. Кредиторська заборгованість за товари, роботи зменшилась із 131285 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 109413 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 21282 тис.грн.

Поточні зобов'язання із бюджетом збільшились із 1039 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 4218 тис.грн., тобто 3179 тис.грн. Поточні зобов'язання по розрахункам зі страхування зменшились із 71 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 56 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 15 тис.грн. Поточні зобов'язання з оплати праці збільшились із 287 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 764 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 477 тис.грн. Поточні зобов'язання за авансами станом на 31.12.2018р. становлять 115 тис.грн., а станом на 31.12.2022 року

вони збільшилися до 69605 тис.грн., тобто на 69490 тис.грн. Інші поточні зобов'язання збільшилися із 21372 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 62074 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто 40702 тис.грн. В табл.2.7 та 2.8 сформуємо структуру пасивів ПП «БУКОВИНА ТРЕК» та зміни в ній у 2018–2022рр.

Таблиця 2.7

Структура пасивів ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022 рр., тис.грн

Показник	31.12. 2018р	31.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р
Зареєстрований (пайовий) капітал	3,74	3,35	3,82	3,32	2,24
Резервний капітал	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1,31	1,58	5,09	6,55	15,73
Всього власний капітал	5,05	4,93	8,92	9,87	17,97
Довгострокові кредити банків	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Довгострокові забезпечення	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00
Всього довгострокові зобов'язання	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00
Короткострокові кредити банків	10,54	7,46	13,41	6,88	1,70
Кредиторська заборгованість за тов., роб., посл.	70,14	54,01	33,51	52,19	35,08
за розрахунками з бюджетом	0,56	1,28	2,43	0,47	1,35
розрахунками зі страхування	0,04	0,05	0,06	0,07	0,02
розрахунками з оплати праці	0,15	0,23	0,30	0,36	0,24
за одержаними авансами	0,06	0,06	0,10	0,65	22,32
за розрахунками з учасниками	1,97	1,76	2,01	1,75	1,18
Поточні забезпечення	0,00	0,78	1,17	0,81	0,23
Інші поточні зобов'язання	11,42	29,43	38,09	26,95	19,90
Всього поточні зобов'язання	94,88	95,07	91,08	90,13	82,03
Всього джерел фінансування	100,0 0	100,0 0	100,0 0	100,0 0	100,0 0

Питома вага власного капіталу збільшилась із 5,05% станом на 31.12.2018р до 17,97%, тобто на 12,92%. Питома вага зареєстрованого пайового капіталу зменшилась із 3,74% станом на 31.12.2018р до 2,24% станом на 31.12.2022р, тобто на 1,50%. Нерозподілений прибуток виступає основним джерелом фінансування ПП «БУКОВИНА ТРЕК», його питома вага збільшилась із 1,31% станом на 31.12.2018р до 15,73% станом на 31.12.2022р, тобто на 14,42%. Питома вага довгострокових зобов'язань зменшилась на 0,07%. Питома вага сукупних поточних зобов'язань зменшилась із 94,88% станом на 31.12.2018р до 82,03%, тобто на 12,85%. Питома вага короткострокових кредитів банків зменшилась із 10,54% станом на 31.12.2018р до 1,70% станом на 31.12.2022р,

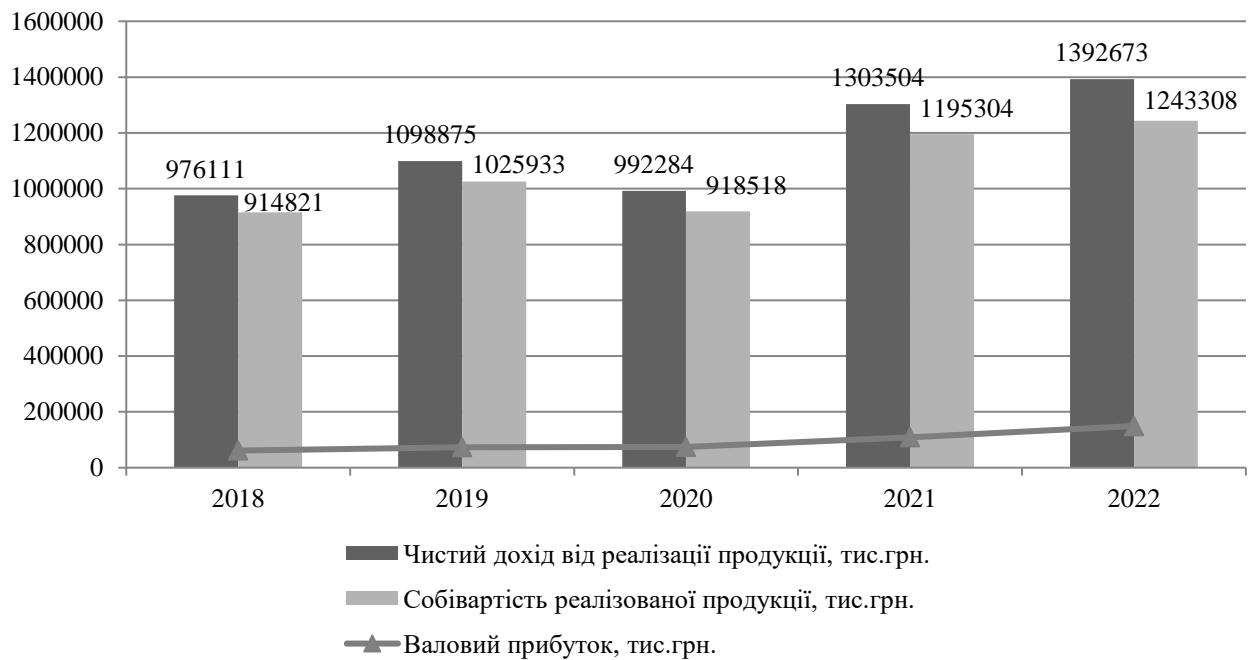
тобто на 8,84%. Питома вага кредиторської заборгованості за товари, роботи зменшилась із 70,14% станом на 31.12.2018р до 35,08% станом на 31.12.2022р, тобто на 35,06%.

Таблиця 2.8

**Зміни у структурі пасивів ПП «БУКОВИНА ТРЕК»
у 2018–2022 рр., тис.грн**

Показник	Δ 2019р	Δ 2020р	Δ 2021р	Δ 2022р	Δ2018/ 2022рр
Зареєстрований (пайовий) капітал	-0,39	0,48	-0,51	-1,07	-1,50
Резервний капітал	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	0,27	3,51	1,46	9,18	14,42
Всього власний капітал	-0,12	3,99	0,95	8,11	12,92
Довгострокові кредити банків	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Довгострокові забезпечення	-0,07	0,00	0,00	0,00	-0,07
Всього довгострокові зобов'язання	-0,07	0,00	0,00	0,00	-0,07
Короткострокові кредити банків	-3,08	5,95	-6,53	-5,18	-8,84
Кредиторська заборгованість за тов., роб., посл.	-16,13	-20,50	18,68	-17,12	-35,06
за розрахунками з бюджетом	0,72	1,15	-1,96	0,89	0,80
розрахунками зі страхування	0,01	0,01	0,01	-0,05	-0,02
розрахунками з оплати праці	0,07	0,07	0,06	-0,12	0,09
за одержаними авансами	0,00	0,03	0,55	21,67	22,25
за розрахунками з учасниками	-0,21	0,25	-0,27	-0,56	-0,79
Поточні забезпечення	0,78	0,38	-0,36	-0,58	0,23
Інші поточні зобов'язання	18,01	8,66	-11,14	-7,05	8,48
Всього поточні зобов'язання	0,19	-3,99	-0,95	-8,11	-12,85

Частка поточних зобов'язань з бюджетом збільшилась із 0,56% станом на 31.12.2018р до 1,35% станом на 31.12.2022р., тобто на 0,79%. Питома вага поточних зобов'язань зі страхування зменшилась із 0,04% станом на 31.12.2018р до 0,02% станом на 31.12.2022р, тобто на 0,02%. Питома вага зобов'язань з оплати праці збільшилась із 0,15% станом на 31.12.2018р до 0,24% станом на 31.12.2022р, тобто на 0,09%. Питома вага по поточних зобов'язаннях із авансів станом на 31.12.2022р становить 22,32%. Питома вага поточних зобов'язань з учасниками зменшилась із 1,97% станом на 31.12.2018р до 1,18% станом на 31.12.2022р, тобто на 0,79%. Питома вага інших поточних зобов'язань збільшилась із 14,42% станом на 31.12.2018р до 19,7%, тобто на 8,48%.

Рис.2.1 Динаміка чистого доходу від реалізації продукції, її собівартості та валового прибутку ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018–2022рр

Далі перейдемо до аналізу фінансових результатів ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022рр. Для цього побудуємо табл.2.9 та 2.10, у яких покажемо динаміку доходів, витрат та фінансових результатів ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за досліджуваний період, динаміку чистого доходу від реалізації продукції, її собівартості та валового прибутку відобразимо на рис.2.1.

З табл.2.9 та 2.10 видно, що чистий дохід від реалізації продукції за аналізований період збільшився з 976111 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 1392673 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 416562 тис.грн. При цьому собівартість реалізованої продукції зросла з 914821 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 1243308 тис.грн., тобто на 328487 тис.грн. Результатом цієї тенденції є зростання валового прибутку з 61290 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 149365 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 88075 тис.грн. Інші операційні доходи збільшились із 2484 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 99717 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 97233 тис.грн. Інші операційні витрати збільшились із 5035 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 103837 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 97233 тис.грн.

Таблиця 2.9

Доходи, витрати та прибуток ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022 рр.,

тис.грн

Показник	2018р	2019р	2020р	2021р	2022р
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	976111	1098875	992284	1303504	1392673
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	914821	1025933	918518	1195304	1243308
Валовий прибуток, тис.грн.	61290	72942	73766	108200	149365
Інші операційні доходи, тис.грн.	2484	3299	1979	3119	99717
Адміністративні витрати, тис.грн.	8534	10311	9999	14427	15674
Витрати на збут, тис.грн.	44085	56592	49223	66814	91158
Інші операційні витрати, тис.грн.	5035	5908	10088	20497	103837
Прибуток від операційної діяльності, тис.грн.	6120	3430	6435	9581	38413
Інші доходи, тис.грн.	0	1	32	9	10
Фінансові витрати, тис.грн.	415	348	261	426	94
Інші витрати, тис.грн.	0	0	106	1405	0
Прибуток до оподаткування, тис.грн.	6088	4435	7763	7783	42960
Витрати з податку на прибуток, тис.грн.	1096	1734	1743	1401	7733
Чистий прибуток, тис.грн.	4992	2701	6020	6382	35227

Адміністративні витрати збільшились із 8534 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 15674 тис.грн., тобто на 7140 тис.грн. Витрати на збут збільшились із 44085 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 91158 тис.грн. станом на 31.12.2022р., тобто на 47073 тис.грн. Інші доходи збільшились із до 10 тис.грн. станом на кінець періоду.

Інші витрати є порівняно незначними, їх динаміка є нестійкою. Фінансові витрати зменшились із 415 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 94 тис.грн. станом на 31.12.2022р. Прибуток від операційної діяльності ПП «БУКОВИНА ТРЕК» збільшився від 6120 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 38413 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 32293 тис.грн.

Прибуток до оподаткування збільшився із 6088 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 42960 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 36872 тис.грн. Витрати з податку на прибуток збільшились з 638 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 7733 тис.грн., тобто на 6637 тис.грн. Чистий прибуток

збільшився з 4992 тис.грн. станом на 31.12.2018р до 35227 тис.грн. станом на 31.12.2022р, тобто на 30235 тис.грн (рис.2.2).

Таблиця 2.10

Динаміка у складі у доходів, витрат та прибутку ПП «БУКОВИНА ТРЕК»
у 2018–2022 рр.

Показник	Δ 2019р	Δ 2020р	Δ 2021р	Δ 2022 р	Δ2018/ 2022р р
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	12276 4	- 106591	31122 0	89169	416562
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	11111 2	- 107415	27678 6	48004	328487
Валовий прибуток, тис.грн.	11652	824	34434	41165	88075
Інші операційні доходи, тис.грн.	815	-1320	1140	96598	97233
Адміністративні витрати, тис.грн.	1777	-312	4428	1247	7140
Витрати на збут, тис.грн.	12507	-7369	17591	24344	47073
Інші операційні витрати, тис.грн.	873	4180	10409	83340	98802
Прибуток від операційної діяльності, тис.грн.	-2690	3005	3146	28832	32293
Інші доходи, тис.грн.	1	31	-23	1	10
Фінансові витрати, тис.грн.	-67	-87	165	-332	-321
Інші витрати, тис.грн.	0	106	1299	-1405	0
Прибуток до оподаткування, тис.грн.	-1653	3328	20	35177	36872
Витрати з податку на прибуток, тис.грн.	638	9	-342	6332	6637
Чистий прибуток, тис.грн.	-2291	3319	362	28845	30235

Рис.2.2 Тенденції у прибутку ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018–2022рр,

Отже, здійснивши аналіз активів ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018–2022рр бачимо, що спостерігається постійне зростання майна підприємства на 124731 тис.грн. за аналізований період, разо з тим необоротні активи збільшилися на 19429 тис.грн., оборотні активи зросли на 105302 тис.грн., що показує покращення майнового стану підприємства за період, який підлягав аналізу. За досліджуваний період сукупні джерела фінансування ПП «БУКОВИНА ТРЕК» збільшилися на 124731 тис.грн., в тому числі за рахунок зростання власного капіталу та нерозподіленого прибутку на 46605 тис.грн., збільшення поточних зобов'язань на 78253 тис.грн. та зменшення довгострокових зобов'язань на 127 тис.грн. За результатами аналізу бачимо, що за період, який підлягав аналізу, чистий дохід збільшився на 416562 тис.грн. Разом з цим собівартість реалізованої продукції зросла на 328487 тис.грн. Наслідком такої тенденції є зростання валового прибутку на 88075 тис.грн. Чистий прибуток збільшився на 30235 тис.грн.

2.2. Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства

Розрахуємо фінансову стійкість ПП «БУКОВИНА ТРЕК» на основі відносних показників фінансової стійкості (табл.2.11). З проведеного дослідження можна зробити стверджувати, що фінансова стійкість підприємства задовільна та спостерігається тенденція щодо покращення за досліджуваний період, фінансова незалежність підприємства покращилась, оскільки станом на 31.12.2018р коефіцієнт фінансової незалежності становив 0,05, а станом на 31.12.2022р збільшився до 0,18, тобто на 0,13 за досліджуваний період, що є позитивною тенденцією для підприємства як і зменшенням значення коефіцієнта фінансової залежності, який зменшився з 0,95 до 0,82.

Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів показує значне перевищення оборотних активів над необоротними. В процесі аналізу

фінансового стану ПП «БУКОВИНА ТРЕК» доцільно враховувати зв'язок ліквідності активів платоспроможності підприємства, адже, ліквідність характеризує наявність у нього оборотних активів у розмірі, теоретично достатньому для виконання діючих короткострокових зобов'язань (табл.2.12).

Таблиця 2.11

**Відносні показники фінансової стійкості ПП «БУКОВИНА ТРЕК»
у 2019–2022 роках**

Фінансові коефіцієнти	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2021	31.12. 2022	Δ 2020	Δ 2021	Δ 2022	Δ2019 /2022
Коефіцієнт фінансової незалежності (Кфнз)	0,05	0,09	0,10	0,18	0,04	0,01	0,08	0,13
Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	0,95	0,91	0,90	0,82	-0,04	-0,01	-0,08	-0,13
Коефіцієнт відношення необоротних до оборотних активів (Кна/оа)	0,14	0,24	0,17	0,14	0,11	-0,07	-0,03	0,01
Коефіцієнт постійного активу (Кпа)	2,42	2,17	1,48	0,69	-0,24	-0,69	-0,79	-1,73

Таблиця 2.12

Показники ліквідності ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2019–2022рр

Фінансові коефіцієнти	31.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р	Δ 2020р	Δ 2021р	Δ 2022р	Δ2019/ 2022р
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабл)	0,05	0,00	0,00	0,06	-0,05	0,00	0,05	0,01
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	0,41	0,62	0,61	0,54	0,21	0,00	-0,07	0,13
Коефіцієнт загальної ліквідності (Кзл)	0,93	0,88	0,95	1,07	-0,04	0,06	0,12	0,14
Коефіцієнт власної платоспроможності (Квпл)	-0,07	-0,12	-0,05	0,07	-0,04	0,06	0,12	0,14

Коефіцієнт абсолютної ліквідності має нестійку тенденцію, зокрема станом на 31.12.2022р значення даного коефіцієнта складає 0,05, таким чином за рахунок грошових коштів підприємство може забезпечити лише 5% власних поточних зобов'язань. Разом з тим, коефіцієнт поточної ліквідності показує, що станом на 31.12.2022р. підприємство зможе погасити 54% поточних зобов'язань за рахунок власного оборотного капіталу. Коефіцієнт загальної ліквідності

збільшився з 0,93 станом на 31.12.2018р до 1,07 станом на 31.12.2022р. Коефіцієнт власної платоспроможності відображає незначні можливості підприємства по виконанню поточних зобов'язань за рахунок власних коштів. Далі перейдемо до аналізу ділової активності ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018–2022рр. Для цього побудуємо табл.2.13, в якій визначемо величину відповідних коефіцієнтів. З табл.2.13 бачимо, що коефіцієнт оборотності активів впродовж досліджуваного періоду зменшився з 5,55 станом на 31.12.2019р до 5,33 станом на 31.12.2022р, що відображає зменшення оборотності активів підприємства за досліджуваний період.

Таблиця 2.13

Показники оборотності ПП «БУКОВИНА ТРЕК» 2019–2022рр., %

Фінансові коефіцієнти	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	Δ2020	Δ2021	Δ2022	Δ2019/2022
Коефіцієнт оборотності активів (Коба)	5,55	5,06	6,61	5,33	-0,49	1,55	-1,29	-0,22
Коефіцієнт оборотності запасів (Кобз)	12,18	13,47	24,15	14,07	1,29	10,68	10,08	1,89
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Кодз)	9,70	10,13	13,93	11,33	0,43	3,80	-2,61	1,63
Термін погашення дебіторської заборгованості (Кпдз)	37,63	36,03	26,19	32,22	-1,61	-9,83	6,03	-5,41
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Кокз)	9,00	11,39	15,20	12,68	2,39	3,81	-2,52	3,68
Термін погашення кредиторської заборгованості (Кпкз)	40,55	32,04	24,02	28,78	-8,51	-8,03	4,76	-11,77

Коефіцієнт оборотності запасів збільшився з 12,18 до 14,07, тобто на 1,89 оборотів, що є свідченням підвищення ефективності використання запасів

підприємством. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості збільшився із 9,70 оборотів до 11,33 оборота, тобто на 1,89, що позитивно впливає на роботу підприємства. Внаслідок цього зменшується середній термін погашення дебіторської заборгованості ПП «БУКОВИНА ТРЕК» з 37,63 днів станом на 31.12.2019р до 32,22 дні, що є показує підвищення дисципліни покупців підприємства щодо розрахунків.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості збільшується за досліджуваний період з 9,0 оборотів станом на 31.12.2018р до 12,68 оборотів станом на 31.12.2022р. Натомість зворотню тенденцію має термін погашення кредиторської заборгованості, який зменшився з 40,55 днів станом на 31.12.2018р до 28,78 днів станом на 31.12.2022р.

В табл.2.14 розрахуємо основні коефіцієнти рентабельності ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018–2022рр. З табл.2.14 видно, що рентабельність продажу за досліджуваний період суттєво зросла з 0,25% станом на 31.12.2018р до 2,53% станом на 31.12.2022р., тобто на 2,28%, Рентабельність активів впродовж досліджуваного періоду також зросла з 1,29% станом на 31.12.2018р до 11,29% станом на 31.12.2022р, тобто на 10%. Це відображає підвищення ефективності використання ресурсів підприємства.

Таблиця 2.14

Коефіцієнти рентабельності ПП «БУКОВИНА ТРЕК» 2018–2022рр., %

Фінансові коефіцієнти	31.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р	Δ 2020р	Δ 2021р	Δ 2022р	Δ2019/ 2022р
Рентабельність продажу (Рп)	0,25	0,61	0,49	2,53	0,36	-0,12	2,04	2,28
Рентабельність активів (Ра)	1,29	3,29	3,02	11,29	2,00	-0,27	8,27	10,00
Рентабельність власного капіталу (Рвк)	26,22	36,88	30,63	62,83	10,66	-6,25	32,20	36,62
Рентабельність продукції (Рпр)	0,26	0,66	0,53	2,83	0,39	-0,12	2,30	2,57

З табл.2.14 видно, що рентабельність власного капіталу за аналізований період зростає з 26,22% станом на 31.12.2018р до 62,83% станом на 31.12.2022р, тобто на 36,62%. Це свідчить про підвищення ефективності використання

власного капіталу ПП «БУКОВИНА ТРЕК». З табл.2.14 видно, що рентабельність продукції за досліджуваний період збільшилась із 0,26% станом на 31.12.2019р до 2,83% станом на 31.12.2022р., тобто на 2,57%.

Таблиця 2.15

**Прогнозування ймовірності банкрутства згідно коефіцієнтів
важколіквідних активів**

Показник	Ймовірність банкрутства	Дані фінансової звітності
$HA + CZ < BK$	Низька	<i>HA</i> – необоротні активи; <i>CZ</i> – сума запасів; <i>DK</i> – сума довгострокових банківських кредитів; <i>BK</i> – власний капітал; <i>KK</i> – сума короткострокових кредитів.
$HA + CZ < BK + DK$	Ймовірна	
$HA + CZ < BK + DK + KK$	Висока	
$HA + CZ > BK + DK + KK$	Дуже висока	

Джерело: складено на основі [37, с.203]

Наступним етапом є прогнозування фінансового стану ПП «БУКОВИНА ТРЕК» на основі фінансових коефіцієнтів та прогнозування з їх допомогою ймовірності банкрутства підприємства. Простим методом інтегрального оцінювання банкрутства є розрахунок коефіцієнтів важколіквідних активів (табл. 2.15).

Таблиця 2.16

**Оцінка ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022рр
на основі коефіцієнтів фінансування важко ліквідних активів**

Показники	30.12. 2018р.	31.12. 2019р.	31.12. 2020р.	31.12. 2021р.	31.12. 2022р.
Необоротні активи	19245	24924	35500	30839	38674
Запаси	77726	102695	44632	63313	134611
Всього важколіквідні активи	96971	127619	80132	94152	173285
Власний капітал	9458	10303	16323	20836	56063
Довгострокові кредити	127	0	0	0	0
Короткострокові кредити	19730	15593	24542	14529	5309
Власний капітал та довгострокові зобов'язання	9585	10303	16323	20836	56063

Всього нормальних джерел фінансування	29315	25896	40865	35365	61372
Ймовірність банкрутства	дуже висока	дуже висока	дуже висока	дуже висока	дуже висока

Проведемо оцінку ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» із застосуванням коефіцієнтів фінансування важко ліквідних активів, для цього побудуємо табл.2.16, в якій сформуємо основні показники, які потрібні для застосування цього методу. З табл.2.16 видно, що станом на 31.12.2022р. підприємство застосовує для фінансування необоротних активів та запасів не тільки власний капітал та довгострокові зобов'язання, але й короткострокові кредити, що відображає високу ймовірність банкрутства в цей період.

Відомою в міжнародній практиці методикою діагностики фінансової кризи підприємства є система показників У. Бівера [38], коректна інтерпретація значень яких дає змогу зробити висновок щодо перспектив фінансового стану підприємства в майбутньому. Система показників У. Бівера включає: коефіцієнт загальної ліквідності або ж покриття, коефіцієнт концентрації позикового капіталу, коефіцієнт рентабельності активів та коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом.

Таблиця 2.17

Система показників У. Бівера

Показник	Методика розрахунку	Граничні значення показників		
		Група I – зона фінансової стійкості	Група II – Підприємство за 5 років до банкрутства	Група III – підприємство за рік до банкрутства
Коефіцієнт У. Бівера	$K_B = \frac{ЧП + Ам}{ДЗ + КЗ}$	0,4–0,45	0,17	–0,15
Коефіцієнт загальної ліквідності	$K_n = \frac{ОА}{КЗ}$	> 3,2	> 2,0	> 1,0
Рентабельність активів	$P_a = \frac{ЧП}{А} \times 100\%$	6–8	4	–22
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{кпк} = \frac{ДЗ + КЗ}{А}$	> 0,37	> 0,50	> 0,80
Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	$K_{наок} = \frac{ВК - НА}{А}$	0,4	> 0,30	0,06

ЧП – чистий прибуток; *КЗ* – короткострокова заборгованість; *Ам* – амортизація; *ВК* – власний капітал; *А* – активи; *НА* – необоротні активи; *ДЗ* – довгострокова заборгованість; *ОА* – оборотні активи.

Джерело: побудовано на основі [39, с. 171]

Запропонована У. Бівером система значень показників може застосуватись для діагностики фінансової кризи на основі динаміки показників, які відображені в табл.2.17

В процесі інтерпретації отриманих значень коефіцієнтів робиться висновок щодо можливості присвоєння підприємству першого, другого чи третього класів. До першого класу можна віднести підприємства із хорошим фінансовим станом, до другого – підприємства, що знаходяться більше ніж за 5 років до банкрутства, в той час як до третього – підприємства, що перебувають менше ніж за рік до банкрутства. У табл.2.18 визначимо коефіцієнти системи Бівера для ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022 рр.

З табл.2.18 видно, що значення коефіцієнта У. Бівера розраховані для ПП «БУКОВИНА ТРЕК» показують, що підприємство знаходиться за 5 років до банкрутства. Погані перспективи для підприємства відображає також розрахований коефіцієнт концентрації позикового капіталу, що дає змогу віднести підприємство до 3 класу.

Таблиця 2.18

Значення коефіцієнтів системи показників У. Бівера ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022 роках

Система показників Бівера	30.12. 2018р.	31.12. 2019р.	31.12. 2020р.	31.12. 2021р.	31.12. 2022р.
Коефіцієнт У. Бівера	0,04	0,04	0,07	0,08	0,17
Група	2	2	2	2	2
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	0,95	0,93	0,88	0,95	1,07
Група	3	3	3	3	3
Рентабельність активів	2,67	1,29	3,29	3,02	11,29
Група	2	2	2	2	1
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,95	0,95	0,91	0,90	0,82

Група	3	3	3	3	3
Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	-0,05	-0,07	-0,10	-0,05	0,06
Група	3	3	3	3	3

Серед всіх коефіцієнтів системи показників У. Бівера найбільш проблемні перспективи для підприємства відображають коефіцієнти ліквідності, згідно їх значень підприємство менше ніж за рік до банкрутства. Бачимо, що одні коефіцієнти показують хороші перспективи для підприємства разом з тим час як інші вказують на кризові тенденції фінансового стану. Частково вирішити цю проблему дає змогу скорингова модель (табл.2.19), що включає розрахунок трьох фінансових коефіцієнтів (коефіцієнт рентабельності капіталу, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт фінансової незалежності).

Згідно розробленої критеріальної системи дається певна кількість балів, сумарна величина яких дає змогу віднести підприємство до одного із п'яти класів з урахуванням рівня ризику:

1 клас – підприємства, які мають хороший запас фінансової стійкості, що дає змогу бути впевненим у можливості повернення позикових коштів;

2 клас – підприємства, які відображають ризик заборгованості, проте не є ризиковими;

3 клас – підприємства у яких можливі проблеми;

4 клас – підприємства, які мають високий ризик банкрутства після застосування заходів щодо фінансового оздоровлення;

5 клас – підприємства, які мають найвищий ризик і є фінансово неспроможні [40, с.164–165].

У табл.2.20 проведемо розрахунки згідно скорингової моделі для ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022рр. Основною перевагою скорингової моделі в порівнянні із системою показників У. Бівера є змога однозначно інтерпретувати фінансові коефіцієнти та здійснювати діагностику фінансової кризи. З табл.2.20 видно, що кожному із фактичних величин коефіцієнтів рентабельності активів, поточної ліквідності та фінансової незалежності наділяється визначена кількість балів, що в підсумку формує висновок щодо

ознак кризового стану. Згідно проведених розрахунків, у 2018–2022 роках ПП «БУКОВИНА ТРЕК» можна віднести до 4 класу, це підприємства, які мають високий ризик банкрутства після заходів з їх фінансового оздоровлення.

Таблиця 2.19

**Скорингова модель діагностики фінансової кризи підприємств
за рівнем ризику**

Критерії		Класи рівня ризику				
		I клас	II клас	III клас	IV клас	V клас
Рентабельність капіталу, %	факт	30 і вище	29,9–20	19,9–10	9,9–1	нижче 1
	бали	50	49,9–35	34,9–20	19,9–5	0
Коефіцієнт поточної ліквідності	факт	2,0 і вище	1,99–1,7	1,69–1,4	1,39–1,1	1 і нижче
	бали	30	29,9–20	19,9–10	9,9– 1	0
Коефіцієнт фінансової незалежності	факт	0,7 і вище	0,69–0,45	0,44–0,3	0,29–0,20	нижче 0,2
	бали	20	19,9–10	9,9–5	5–1	0
Межі класів	бали	100 і вище	99–65	64–35	34–6	0

Джерело: Складено на основі [37, с.164]

Таблиця 2.20

**Динаміка коефіцієнтів скорингової моделі ПП «БУКОВИНА ТРЕК»
у 2018–2022рр**

Показники	30.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р
Рентабельність активів, %	1,29	3,29	3,02	11,29
<i>Кількість балів</i>	6,94	9,94	9,53	21,94
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,41	0,62	0,61	0,54
<i>Кількість балів</i>	0	0	0	0
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,05	0,09	0,10	0,18
<i>Кількість балів</i>	0	0	0	0
<i>Всього балів</i>	6,94	9,94	9,53	21,94
Клас підприємства	4	4	4	4

Отже, провівши діагностику фінансової кризи на ПП «БУКОВИНА ТРЕК» можна дійти висновку, що фінансовий стан досліджуваного підприємства є

нестабільним. При цьому немає однозначності у трактуванні окремих фінансових показників, тому що одні дають досить хороші прогнози для підприємства, в той час як інші показують кризові тенденції та вказують на загрозу неплатоспроможності. З урахуванням зазначеного, у наступному підрозділі проведемо прогнозування фінансової кризи підприємства із застосуванням дискримінантних моделей.

2.3. Прогнозування фінансової кризи ПП «БУКОВИНА ТРЕК» на основі дискримінантних моделей

Проведений в роботі аналіз наявних методичних підходів щодо прогнозування ймовірності банкрутства підприємств дав змогу виокремити ключові показники, що використовуються у розрахунках згідно дискримінантних моделей для своєчасної діагностики кризового стану функціонування та розвитку підприємства прогнозування його банкрутства, а саме: дохід від реалізації, чистий прибуток, власний капітал, активи, запозичений капітал (табл.2.21).

Таблиця 2.21

Основні показники діагностики фінансової кризи підприємств на основі дискримінантних моделей

Модель	ЧП	ВК	ВР	А	ПК
Модель Альтмана (1968 р.)	+	+	+	+	+
Модель Е. Альтмана (1983 р.)	+	+	+	+	+
Модель Р. Ліса	+	+	+	+	+
Модель Р. Таффлера і Г. Тішоу		+	+	+	+
Модель Г. Спрінгейта			+	+	
Модель Дж. Фулмера			+	+	
Модель Ж. Конана і М. Гольдера			+	+	+
Модель Д. Чессера		+		+	
Модель К. Беєрмана	+		+	+	+
Іркутська модель	+	+	+	+	
Модель О. Терещенка	+		+	+	+
Модель Р. С. Сайфуліната Г. Г. Кадикова	+		+	+	+

Комплексний коефіцієнт О. П. Зайцевої	+	+	+	+	+
Коефіцієнт У. Бівера	+				+

Як бачимо з табл.2.21, ці коефіцієнти є у більшості моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємства, це дає можливість здійснити глибше їх дослідження з урахуванням оцінки поточного фінансового стану підприємства, прогнозування вектору його подальшої динаміки для забезпечення своєчасної діагностики, попередження кризових явищ і запобіганню ліквідації підприємства. Моделей діагностики ймовірності банкрутства є досить багато (табл.2.22).

Таблиця 2.22

Дискримінантні моделі діагностики фінансової кризи підприємства

№	Назва	Модель та коефіцієнти	Ймовірність банкрутства, Z
1	Модель Е.Альтмана (1968 р.)	$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5$ X_1 – власний оборотний капітал/ сукупні активи; X_2 – чистий прибуток/ сукупні активи; X_3 – фінансовий результат до оподаткування/ сукупні активи; X_4 – власний капітал/ залучений капітал; X_5 – чистий дохід від реалізації продукції/ сукупні активи.	$Z < 1,8$ – дуже висока $1,9 < Z < 2,7$ – середня $2,8 < Z < 2,9$ – невелика $Z > 3$ – дуже низька
2	Модель Е.Альтмана (1983 р.)	$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,42X_4 + 0,995 X_5$ X_4 – балансова вартість акцій/ позиковий капітал.	Критичне значення – $Z < 1,23$
3	Модель Р. Ліса (1972 р.)	$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4$ X_1 – оборотний капітал/ сукупні активи; X_2 – прибуток від реалізації/ сукупні активи; X_3 – нерозподілений прибуток/ сукупні активи; X_4 – власний капітал/ позиковий капітал.	Критичне значення – $Z < 0,037$
4	Модель Р.Таффлера і Г.Тішоу (1977 р.)	$Z = 0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4$ X_1 – прибуток від реалізації продукції/ короткострокові зобов'язання; X_2 – оборотні активи/ зобов'язання; X_3 – короткострокові зобов'язання / сукупні активи; X_4 – власний капітал/ позиковий капітал.	Критичне значення – $Z < 0,2$

5	Модель Г.Спрінгейта (1978 р.)	$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4$ X_1 – оборотні активи/ сукупні активи; X_2 – прибуток до сплати податків/ сукупні активи; X_3 – прибуток до сплати податків/ короткострокові зобов'язання; X_4 – виручка від реалізації/ сукупні активи.	$Z < 0,862$ – висока $Z > 2,45$ – мінімальна
---	-------------------------------	---	---

У табл.2.23 здійснено прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022 роках із використанням моделі Е. Альтмана 1968р. З табл.2.23 видно, що впродовж аналізованого періоду ПП «БУКОВИНА ТРЕК» банкрутство взагалі не загрожує, разом з тим ймовірність банкрутства є дуже низькою, тому що значення показника Z значно перевищує критичне значення 3, при якому ймовірність банкрутства підприємства є невеликою.

Таблиця 2.23

Прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» на основі моделі Альтмана (1968р) у 2018–2022 роках

Показники	Коефіцієнт	30.12. 2018р	31.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р
X1	1,2	-0,85	-0,83	-0,72	-0,76	-0,70
X2	1,4	0,03	0,01	0,03	0,03	0,11
X3	3,3	0,03	0,02	0,04	0,04	0,14
X4	0,6	0,05	0,05	0,10	0,11	0,22
X5	0,999	5,22	5,26	5,42	6,17	4,47
Z		4,37	4,37	4,80	5,49	4,37
Ймовірність банкрутства		низька	низька	низька	низька	низька

В табл.2.24 здійснено прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018–2022рр на основі модифікованої моделі Е. Альтмана 1983р.

Таблиця 2.24

Прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» на основі моделі Альтмана (1983р) у 2018–2020 роках

Показник	Коефіцієнт	30.12. 2018р	31.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р
X1	0,717	-0,85	-0,83	-0,72	-0,76	-0,70
X2	0,847	0,03	0,01	0,03	0,03	0,11

X3	3,107	0,03	0,02	0,04	0,04	0,14
X4	0,42	0,05	0,05	0,10	0,11	0,22
X5	0,995	5,22	5,26	5,42	6,17	4,47
Z		4,73	4,73	5,08	5,79	4,56
Ймовірність банкрутства		дуже низька	дуже низька	дуже низька	дуже низька	дуже низька

Як бачимо з табл.2.24 значення інтегрального показника Z значно перевищує критичне 1,23 за досліджуваний період, це означає, що ймовірність банкрутства підприємства є дуже низькою. Натомість згідно моделі, розробленої Г. Спрінгейтом точність прогнозування банкрутства складає 92%. При умові, якщо Z –нижчий за 0,862, то підприємство в цьому випадку є потенційним банкрутом. У табл.2.25 проведемо прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018-2022рр на основі моделі Г.Спрінгейта.

Таблиця 2.25

Прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» на основі моделі Спрінгейта (1978р) у 2018–2022 роках

Показник	Коефіцієнт	30.12. 2018р	31.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р
X1	1,03	0,90	0,88	0,81	0,85	0,88
X2	3,07	0,03	0,02	0,04	0,04	0,14
X3	0,66	0,03	0,02	0,05	0,04	0,17
X4	0,4	5,22	5,26	5,42	6,17	4,47
Z		3,13	3,09	3,16	3,49	3,22
Ймовірність банкрутства		мінімальна	мінімальна	мінімальна	мінімальна	мінімальна

Таблиця 2.26

Прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» згідно моделі Р. Ліса у 2018–2022 роках

Показники	Коефіцієнт	30.12. 2018р	31.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р
X1	0,063	0,90	0,88	0,81	0,85	0,88
X2	0,092	0,33	0,35	0,40	0,51	0,48
X3	0,057	0,01	0,02	0,05	0,07	0,16
X4	0,001	0,05	0,05	0,10	0,11	0,22
Z		0,09	0,09	0,09	0,10	0,11

Ймовірність банкрутства	низька	низька	низька	низька	низька
--------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

З табл.2.25 видно, що згідно розрахованого показника Z на основі моделі Спрінгейта у 2018-2022 роках ймовірність банкрутства є мінімальною. Р. Ліс адаптував методику Е. Альтмана для Великобританії, при цьому граничне значення Z дорівнює 0,037, при зменшенні значення Z нижче критичного, виникає висока загроза ймовірності банкрутства підприємства. У табл.2.26 проведемо прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018-2022 роках згідно моделі Р. Ліса.

Як бачимо з табл.2.26 отримані значення показника Z у 2018-2022 роках значно перевищують його критичне значення (0,037), що відображає низьку ймовірність банкрутства підприємства за досліджуваний період. Британські вчені Р. Таффлер і Г. Тішоу сформувавши 4-х факторну модель, яка дає змогу об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства. Пр умові, що $Z > 0,3$ – підприємство має непогані довгострокові перспективи, проте якщо $Z < 0,2$ – банкрутство досить ймовірне [37,с.170]. У табл. 2.27 проведемо прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018-2022 роки із застосуванням моделі Таффлера та Тішоу.

Таблиця 2.27

Прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» на основі моделі Таффлера і Тішоу (1977р) у 2018–2022 роках

Показники	Коефіцієнт	30.12. 2018р	31.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р
X1	0,53	0,35	0,37	0,44	0,57	0,58
X2	0,13	0,94	0,93	0,88	0,95	1,07
X3	0,18	0,95	0,95	0,91	0,90	0,82
X4	0,16	0,05	0,05	0,10	0,11	0,22
Z		0,49	0,49	0,53	0,60	0,63
Ймовірність банкрутства		дуже низька	дуже низька	дуже низька	дуже низька	дуже низька

З табл.2.27 видно, що розраховані згідно моделі Таффлера і Тішоу значення показника Z у 2018-2022 роках значно перевищують критичне 0,3, що

відображає хороші добрі впродовж усього досліджуваного періоду, а банкрутство підприємству не загрожує. Отже, здійснивши прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018-2022 роках на згідно зарубіжних дискримінантних моделей можна дійти висновку про те, що практично всі вони показують про відсутність загрози банкрутства підприємству і формують хороші перспективи діяльності підприємства в майбутньому. Разом з тим варто зазначити, що ефективність застосування у вітчизняній практиці міжнародних моделей прогнозування ймовірності банкрутства носить дискусійний характер.

Висновки до другого розділу

На основі проведеної оцінки та здійсненого прогнозування фінансового стану ПП «БУКОВИНА ТРЕК» можна зробити наступні висновки. Сумарні активи ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018–2022рр збільшились з 187171 тис.грн. до 311902 тис.грн. тобто на 124731 тис.грн., разом з тим необоротні активи збільшились на 19429 тис.грн., оборотні активи зросли на 105302 тис.грн, що відображає збільшення активів підприємства.

При цьому за досліджуваний період питома вага необоротних активів збільшилась із 10,28% станом на 31.12.2018 року до 12,4% станом на 31.12.2022 року, тобто на 2,12%, на цю ж величину зменшилась питома вага оборотних активів підприємства. Сукупні джерела фінансування збільшились на 124731 тис.грн. за аналізований період, в тому числі власний капітал здебільшого за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку зріс на 56063 тис.грн., сукупні довгострокові зобов'язання зменшились на 127 тис.грн., сукупні поточні зобов'язання збільшились на 255839 тис.грн.

Питома вага власного капіталу збільшилась на 12,92%, в той час як питома вага довгострокових зобов'язань зменшилась на 0,07%, питома вага поточних зобов'язань зменшилась на 12,85%. За досліджуваний період збільшився

чистий дохід підприємства на 416562 тис.грн. в той час як собівартість реалізованої продукції зросла лише на 328487 тис.грн. В результаті цього відбулось зростання валового прибутку із 61290 тис.грн. станом на 31.12.2018 року до 149265 тис.грн. станом на 31.12.2022 року. Впродовж аналізованого періоду чистий прибуток підприємства збільшився на 30235 тис.грн. до 35227 тис.грн. станом на 31.12.2022 року.

З проведеного аналізу показників фінансової стійкості ПП «БУКОВИНА ТРЕК» можна зробити висновок, що фінансова стійкість досліджуваного підприємства є нестійкою, з тенденцією до покращення за досліджуваний період. Щодо показників ліквідності ПП «БУКОВИНА ТРЕК», то вони відображають на проблеми з абсолютною, поточною та загальною ліквідністю підприємства.

Коефіцієнти ділової активності мають зростають, що є відображає ефективність використання активів ПП «БУКОВИНА ТРЕК». Динаміка коефіцієнтів рентабельності вказує на підвищення прибутковості підприємства. Зокрема, рентабельність продажу збільшилась із 0,25% станом на 31.12.2018 року до 2,53% станом на 31.12.2022 року, тобто на 2,28%. Рентабельність активів збільшилась із 1,29% станом на 31.12.2018 року до 11,29% станом на 31.12.2022 року.

Доведено, що за результатами одно факторних моделей прогнозування ймовірності банкрутства прогноз фінансового стану ПП «БУКОВИНА ТРЕК» є неоднозначним. По одних моделях у підприємства хороші фінансові перспективи, натомість по інших ПП «БУКОВИНА ТРЕК» знаходиться за 5 років до банкрутства.

За результатами прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018-2022 роках на основі дискримінантних моделей можна дійти висновку, що більшість отриманих значень свідчать про те, що ймовірність банкрутства досліджуваного підприємства є дуже низькою та мінімальною. Встановлено, що включовим недоліком цих моделей є неврахування галузевої специфіки вітчизняних підприємств, що потребує удосконалення методичних

підходів прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК», чому буде присвячений наступний розділ магістерської роботи.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПП «БУКОВИНА ТРЕК»

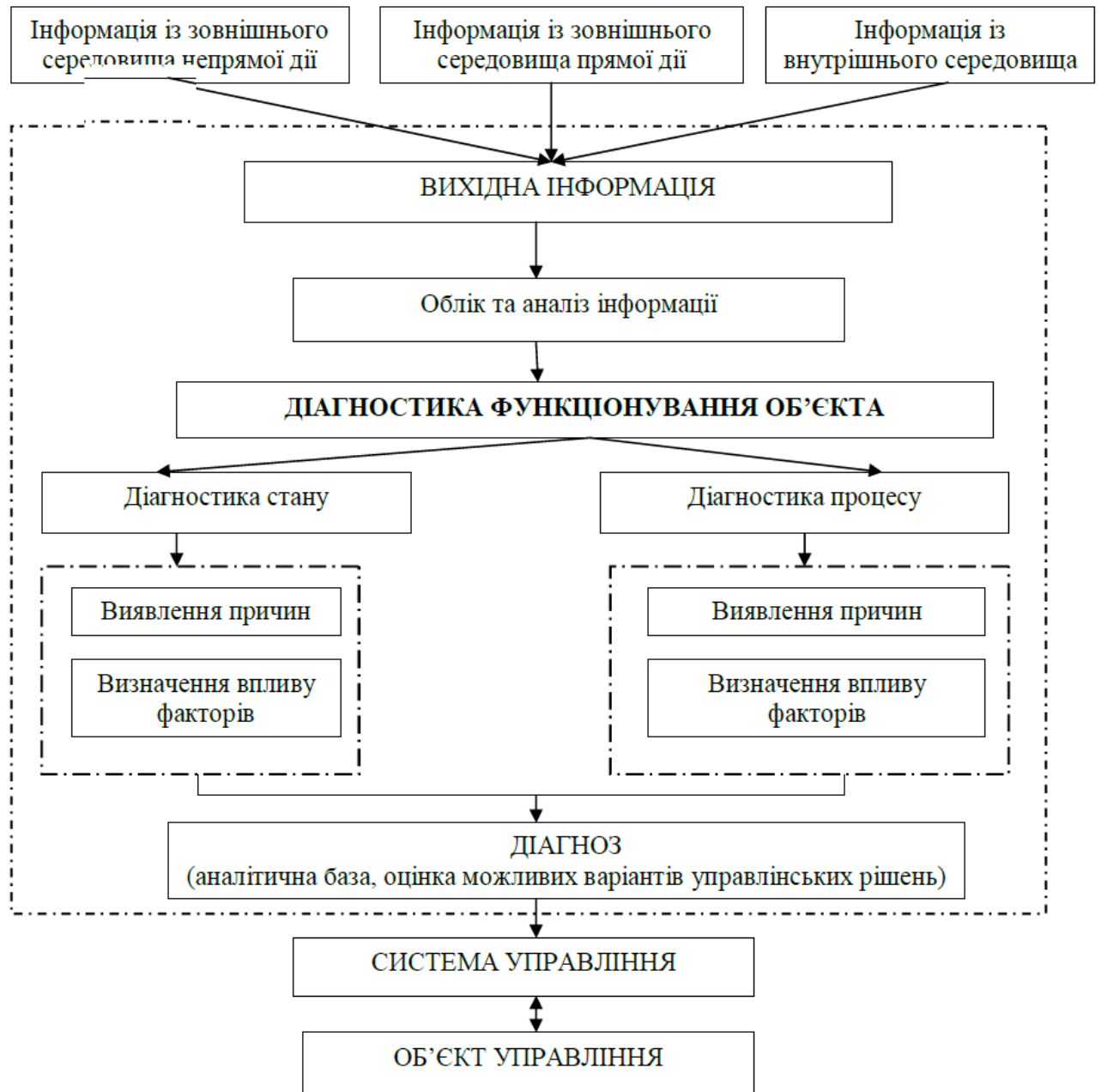
3.1. Організаційно-управлінські аспекти удосконалення діагностики фінансової кризи на підприємстві

Для підвищення якості діагностики фінансової кризи на підприємстві необхідно забезпечити комплексний підхід вивчення фінансово-господарської діяльності підприємства в статиці та динаміці у часі. Для досягнення цієї мети в магістерській роботі запропоновано схему системи діагностики фінансової кризи підприємства (рис.3.1.), окреслено ключові характеристики її складових елементів.

В основі даної системи є надходження інформації із внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства та інформація, накопичена впродовж минулих періодів. Обов'язковими критеріями, що висуваються до цієї інформації є: своєчасність, повнота, об'єктивність, репрезентативність, цінність та доступність. Результативним показником даної системи є розробка аналітичної бази для прийняття ефективних управлінських рішень. Разом з тим, система управління шляхом імплементації управлінських рішень впливає на фінансово-господарську діяльність підприємства, яка в свою чергу є джерелом інформації, що надходить із внутрішнього середовища, і є вхідним елементом для системи діагностики фінансової кризи.

Усі ці компоненти створюють замкнений цикл діагностики та знаходяться у прямому взаємозв'язку. Антикризовий фінансовий менеджмент ґрунтується на результативних показниках здійсненої діагностики, і саме вона є

превентивною функцією управління. З урахуванням зазначеного в процесі розробки методичних інструментів антикризового фінансового менеджменту в першу чергу необхідно зробити акцент на методичні аспекти здійснення діагностики фінансової кризи підприємства.

Рис.3.1. Система діагностики фінансового стану підприємства

Діагностика фінансової кризи виступає основою для розробки стратегії розвитку підприємства для забезпечення адекватної реакції на динаміку у зовнішніх та внутрішніх факторах, в той час як система експрес-діагностики дає змогу забезпечити превентивну ідентифікацію ознак фінансової кризи

кризи на підприємстві та дає змогу застосувати оперативні заходи щодо їх нейтралізації. За умов, коли підприємство має тенденції щодо кризи або вже перебуває у фінансовій кризі, виникає потреба у проведенні фундаментальної діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства або окремої складової діяльності підприємства. На рис.3.2 розроблений алгоритм здійснення діагностики фінансової кризи підприємства, що включає в себе різноманітні групи індикаторів, які дають можливість комплексно оцінити фінансово-господарську діяльність підприємств та ідентифікувати ознаки фінансової кризи.

Рис.3.2 Алгоритм проведення діагностики фінансової кризи підприємства

У випадку, коли підприємство вже у стані фінансової кризи або встановлені ознаки кризи, виникає потребу у проведенні комплексної діагностики фінансово-господарської діяльності всього підприємства. Основою алгоритму здійснення діагностики фінансової кризи підприємства лежать принципи на яких базується модель експрес-діагностики, проте сформований алгоритм є багатоаспектним в основі яких лежить ланцюг причинно-

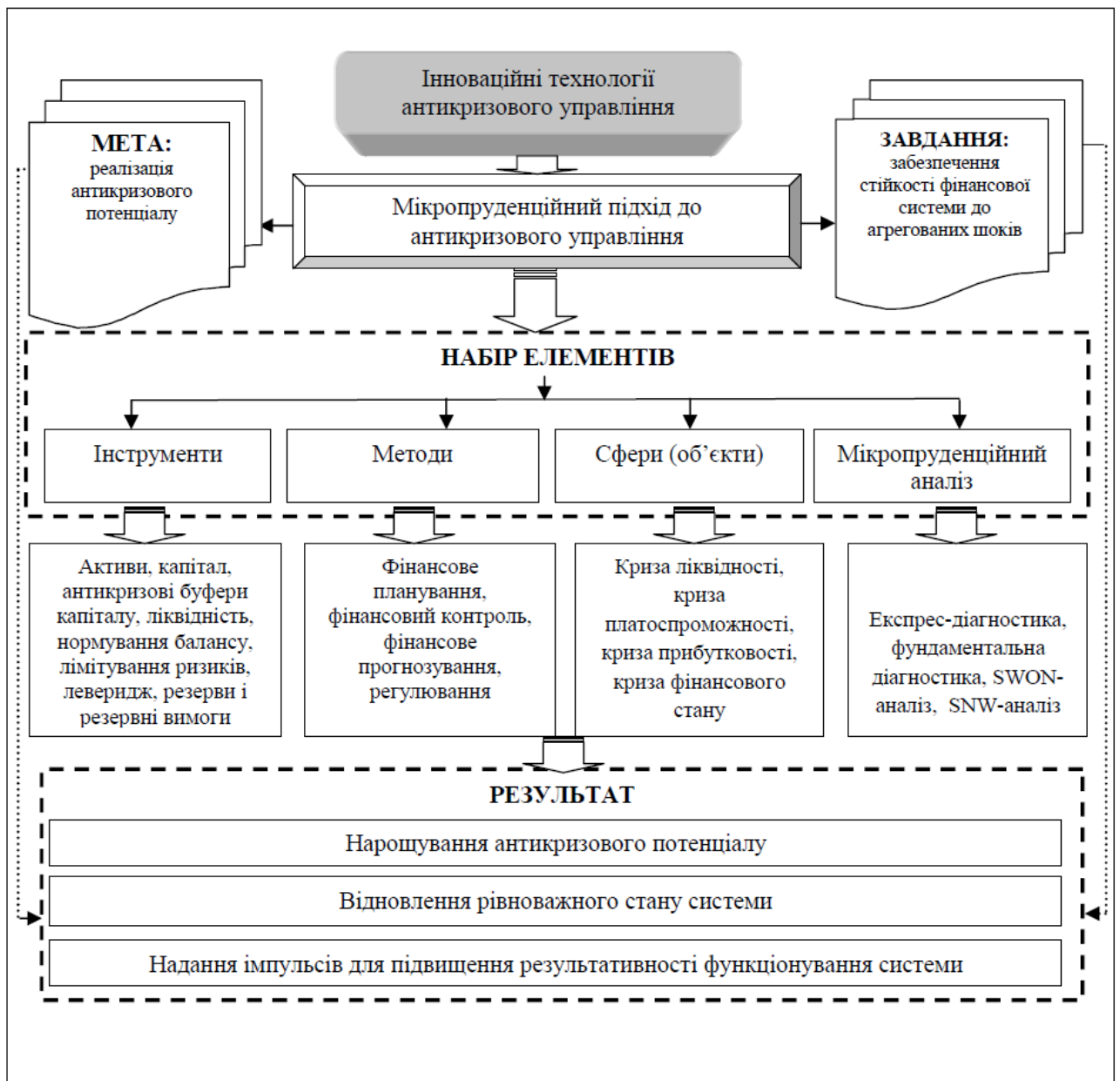

наслідкових зв'язків між параметрами внутрішнього середовища та підсумкового результату фінансово-господарської діяльності підприємства.

Фактором ефективності є попередній аналіз тенденцій у фінансовому стану підприємства для ідентифікації ранніх ознак виникнення фінансової кризи, комплексна оцінка глибини фінансової кризи підприємства, яка базується на ідентифікації факторів, що здійснюють вагомий вплив на стан підприємства, прогнозування потенційних наслідків кризи та розробка пропозицій щодо розробки інформаційного забезпечення для реалізації антикризових рішень щодо мінімізації фінансової кризи підприємства.

Проведений аналіз світової практики антикризового фінансового менеджменту дав змогу встановити, що інноваційним методичним підходом є використання мікропруденційного підходу. Вітчизняні науковці Б.А. Дадашев і В.В. Коваленко рекомендують застосовувати цей методичний підхід в процесі формування моделі оцінки ризиків ендогенного та екзогенного характеру у фінансово-господарській діяльності [32].

Фундаментальні засади мікропруденційного методичного підходу базуються на системній оцінці потенційних та фактичних ризиків кризових тенденцій, що накопичились у сфері фінансового менеджменту та руйнують структуру та стабільність розвитку підприємства в розрізі його фінансових складових та можуть мати наслідком «ефект доміно». Якщо не враховувати галузеву специфіку ескалації кризових тенденцій, ефект доміно виявляється у наступній послідовності: криза неплатежів – зменшення ліквідності - погіршення фінансового стану та розбалансування стабільності фінансової системи - криза прибутковості - зниження ринкової вартості підприємства – ліквідація та банкрутство підприємства. Задля неможливості руйнування фінансово-господарської діяльності підприємства через виникнення кризового стану, потрібно обґрунтувати комплексні засади застосування у практиці антикризового фінансового менеджменту мікропруденційного підходу. З позиції методологічного базису ключовим є визначення мети, завдань, інструментів та методів практичних засад його використання.

Рис.3.3 Концептуальні основи мікропруденційного підходу щодо оцінки масштабів кризи та нейтралізації її наслідків

Довгостроковою метою запропонованого підходу до антикризового фінансового менеджменту є створення передумов для забезпечення антикризового захисту підприємства. Головним завданням - забезпечення стійкості фінансово-господарської діяльності до зовнішніх і внутрішніх кризових тенденцій (рис.3.3). Ключовим параметром мікропруденційного підходу є ідентифікація сфер (об'єктів) антикризового управління. Ключовими об'єктами, на яких зосереджується система управлінських рішень, і які

втілюються як рівень масштабності просування кризових тенденцій, є: криза платоспроможності та ліквідності, криза прибутковості, криза фінансової стійкості. Здійснивши аналіз наукових праць щодо аспектів прояву та просування кризових тенденцій в діяльності підприємства, на нашу думку, доцільним є класифікація критеріїв масштабів та глибини кризових явищ. (табл.3.1).

I-II рівень – це легка криза, а саме платоспроможності та ліквідності - L1, L2; III – це середній кризовий стан, тобто криза прибутковості - L 3; IV - рівень - глибока криза, тобто криза фінансової стійкості - L 4; V - рівень - фінансова катастрофа, тобто загроза банкрутства та зниження ринкової вартості підприємства - L 5. Сформульовані методичні підходи визначають основу концептуальних засад процедури ідентифікації методів та інструментів діагностики рівня поширення кризових тенденцій, функціонування механізму антикризового менеджменту та реалізації антикризового потенціалу підприємства.

Проведений аналіз наукових праць дав змогу дійти висновку, що проблемні аспекти практичної імплементації системи антикризового менеджменту на підприємствах зосереджені на фінансових інструментах і важелях превентивного попередження та усунення негативних наслідків кризових тенденцій. Саме тому перспективи подальших наукових досліджень концентруються на вдосконаленні методичних підходів діагностики масштабів і глибини фінансової кризи та формування дієвого механізму антикризового менеджменту, а в умовах нестабільності ринкової кон'юнктури.

Таблиця 3.1

**Методологічні основи діагностики масштабів та глибини кризи
на підприємстві**

Масштаби кризи	Глибина кризи	Критерії ознак кризового стану	Методологічна основа діагностики
----------------	---------------	--------------------------------	----------------------------------

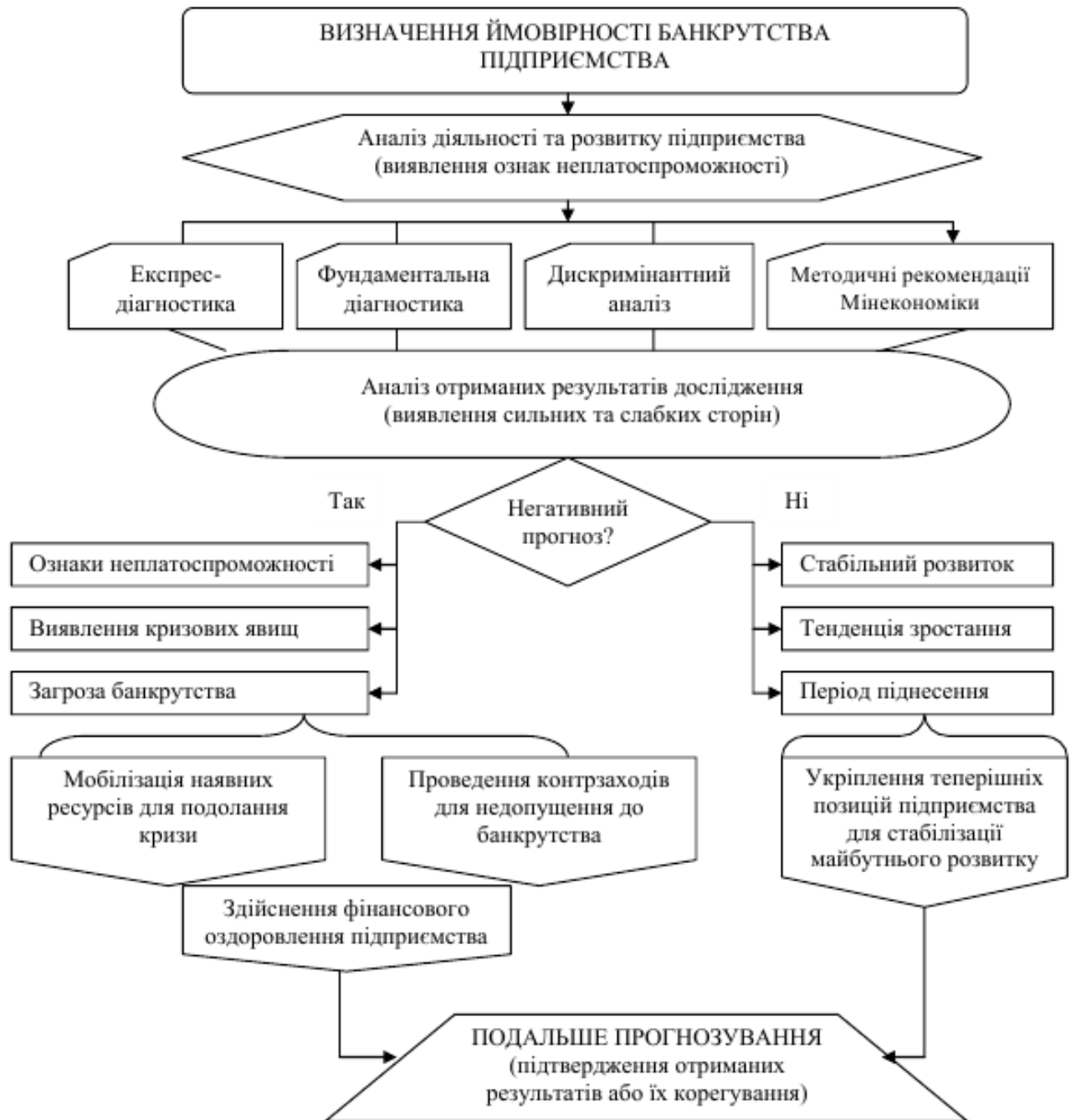
Криза платоспроможності	I рівень - легка криза (L1)	Достатність чистого грошового потоку для підприємства	Динаміка спроможності трансформації оборотних активів у грошовий потік, співвідношення обсягу грошового потоку та зобов'язань.
Криза ліквідності		Достатність фінансових потоків, здатних швидко трансформуватись у грошовий потік	Структура капіталу та активів, зміни залишків товарно-матеріальних цінностей та дебіторської заборгованості.
Криза прибутковості	II рівень - середній кризовий стан (L2)	Кінцевий фінансовий результат: величина чистого грошового потоку та прибутку	Співвідношення чистого грошового потоку і чистого прибутку з величиною затрат, темпи співвідношення чистого грошового потоку та активів, основа рентабельності
Криза фінансової стійкості безпеки	III рівень - поглиблена криза (L3)	Підвищення запасу фінансової стійкості	Структура пасивів, капіталу.
Криза джерел генерування фінансових потоків	IV рівень - глибока криза (L4)	Достатність та оптимальність джерел формування грошових потоків	Структура джерел формування фінансових потоків, синхронність фінансових потоків, рентабельність фінансових
Криза банкрутства та зменшення ринкової вартості бізнесу	V рівень - економічна і фінансова катастрофа (L5)	Технічне банкрутство та втрата ринкових позицій по вартості бізнесу	Інтегральна модельна система оцінки збитковості та банкрутства на базі множинного аналізу

Від якості прогнозів залежить ефективність розвитку та функціонування підприємства. Саме тому, на підприємствах є потреба у застосуванні методик прогнозування, що дають змогу оптимально вирішувати окреслені проблеми. Проте, на нашу думку, для формування цілісного уявлення щодо стану підприємства та його подальших перспектив, зокрема у випадку, коли завдання методики полягає у прогнозуванні ймовірності банкрутства, доцільним є прогнозування за декількома методиками, тому що комплексне прогнозування дає можливість підвищити його ефективність, результативність та забезпечити більшу точність та адекватність прогнозу.

В процесі розробки прогнозу фінансової кризи та банкрутства підприємства здійснюється його аналіз та оцінка, із застосуванням значної кількості методів та врахуванням сутності, переваг та недоліків кожного з них. Під час реалізації цього процесу необхідно перш за все враховувати можливості адаптації методів до галузевих особливостей підприємства, а також отримання затребуваної інформації щодо його фінансово-господарської діяльності в конкретний період часу та в перспективі. Сформований за результатами досліджень алгоритм прогнозування ймовірності фінансової кризи та банкрутства підприємства відображено на рис. 3.4

З рис.3.4 бачимо, що запропонований алгоритм ідентифікації фінансової кризи та банкрутства підприємства дає змогу виявити сильні та слабкі сторони підприємства, що дозволяє змінювати прогноз в бік мінімізації негативних наслідків подальшого функціонування підприємства через їх усунення, підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності та попередження на підприємстві кризових явищ.

У випадку, коли результати аналізу фінансово-господарської підприємства відображають кризу – відбувається мобілізація усіх наявних сил та засобів на її подолання та недопущення банкрутства. Ключовим є своєчасна ідентифікація фінансової кризи та вплив на неї, оскільки це дає змогу забезпечити стабільне прогнозування діяльності підприємства та постійний контроль над розвитком підприємства у майбутньому. Прогнозування ймовірності банкрутства позитивно впливає на фінансово-господарську діяльність підприємства та його подальший розвиток, дозволяє ідентифікувати та усунути слабкі місця у діяльності підприємства (рис.3.5). Ключовою перевагою прогнозування є можливість коригування негативного прогнозу. Таким чином, якщо отримані результати прогнозування встановили ознаки неплатоспроможності або ж ознаки кризових тенденцій, менеджмент підприємства має змогу вжити заходи для недопущення банкрутства та вивести підприємство з кризового стану.

Рис.3.4 Алгоритм прогнозування ймовірності фінансової кризи та банкрутства підприємства

Проте, варто відмітити про певні обмеження у прогнозуванні ймовірності банкрутства підприємства. Прогнозування не може бути абсолютно точним, оскільки мінливим є зовнішнє середовище на яке немає впливу, саме тому необхідно враховувати цей фактор при формуванні прогнозів.

Рис.3.5 Аналітичні можливості та обмеження прогнозування фінансової кризи та банкрутства підприємства

При цьому, якщо прогноз засвідчує про подальшу успішну діяльність підприємства, то це не дає гарантії того, що у підприємства немає проблем, прогноз носить ймовірнісний характер і не може гарантувати потрібний результат. Разом з тим систематичне прогнозування, моніторинг та аналіз звітності та прослідковування динаміки зміни ключових показників фінансово-господарської діяльності підприємства дасть змогу попередити та ідентифікувати більшість внутрішніх загроз фінансово-господарської діяльності підприємства.

На рис.3.5 відображені лише ключові аналітичні можливості та обмеження процесу прогнозування фінансової кризи та банкрутства підприємства, проте застосування керівництвом підприємства прогнозування як засобу попередження фінансової кризи дасть можливість ідентифікувати значно більше переваг і можливостей, нівелювавши прогнозування, як складову антикризового управління, значно підсилить наявні обмеження та недоліки. Необхідно зконцентрувати увагу саме на останньому обмеженні (рис.3.5), а

саме додаткові витрати на прогнозування, що здебільшого мають відношення до середніх та великих підприємств. При цьому, якщо у штаті підприємства немає відповідних працівників, то виникає потреба у залученні послуг сторонніх організацій або створення відповідної штатної одиниці. Проте, на нашу думку, здійснені витрати є необхідними, оскільки у зворотньому випадку можуть бути понесені значно більші витрати.

Отже, прогнозування фінансової кризи має на меті розробку прогнозу розвитку підприємства через дослідження тенденцій його поточного та перспективного розвитку. На основі проведеного аналізу узагальнюються результати та формуються висновки про майбутній подальший розвиток досліджуваного підприємства, при цьому робиться висновок щодо ймовірності банкрутства підприємства у тривалій перспективі.

На нашу думку, використання розроблених алгоритмів дасть можливість удосконалити організаційні аспекти прогнозування фінансової кризи підприємства та підвищити його ефективність. Проте для забезпечення системного підходу щодо прогнозування фінансової кризи на підприємстві необхідним є також удосконалення методичних аспектів, що максимально об'єктивно мають враховувати специфіку діяльності підприємства. Цьому присвячений наступний підрозділ магістерської роботи.

3.2. Розробка та застосування інтегральних галузевих моделей діагностики фінансової кризи на прикладі ПП «БУКОВИНА ТРЕК»

Застосування інтегральних моделей для діагностики фінансової кризи підприємства досить широко застосовується на практиці, оскільки їх результати можуть викликати інтерес з боку як внутрішніх так і зовнішніх користувачів та стейкхолдерів. Ключовий внутрішній інтерес полягає у постійному моніторингу економічних трансформацій та впливу управлінських рішень на фінансово-господарську діяльність підприємства. З урахуванням зазначеного

удосконалення інтегральних методик є одним із ключових векторів діагностики фінансової кризи підприємств, що в свою чергу потребує вагомій уваги з боку науковців та практиків. З огляду на недоліки досліджених методичних підходів, пропонуємо використання комплексної фундаментальної діагностики фінансової кризи підприємства.

Забезпечивши комплексну діагностику фінансово-господарської діяльності підприємства, що включає оцінку потенціалу, вартості підприємства як цілісно-майнового комплексу, менеджменту, фінансів, економічної безпеки, організаційної культури, а також інтегральну оцінку фінансово-господарської діяльності підприємства, в результаті можна отримати інформацію, яка потрібна для ліквідації проблем розвитку та формування заходів щодо підвищення ефективності функціонування підприємства.

Передумовою реалізації комплексної діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств галузі має бути формування карти стратегічних груп, яка дає можливість виокремити суб'єктів порівняння серед усієї сукупності підприємств галузі, що мають різні розміри та масштаби діяльності, форму власності, асортимент продукції та інше. Першим напрямом комплексної діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств є діагностика конкурентних позицій галузі, яка враховує діагностику конкурентоспроможності галузі, підприємства та продукції. Під час оцінки конкурентних позицій галузі потрібно визначити рівень конкуренції на даному ринку. Щоб це реалізувати потрібно розрахувати наступні показники: концентрації, індекс Херфіндаля-Хіршмана, коефіцієнт відносної концентрації, індекс Холла-Тайдмана. Аналіз конкурентоспроможності підприємств потрібно реалізовувати за такими показниками, як частка ринку, якість продукції її ціна, надання послуг та гарантій споживачам, реклама за допомогою експертного методу.

Аналіз конкурентоспроможності продукції підприємства реалізується через порівняння її якісних та економічних характеристик з показниками конкурентів. Наступним напрямом комплексної діагностики підприємств є

діагностика їх потенціалу, яка враховує виробничий, кадровий та інноваційний потенціал. Після оцінки потенціалу підприємства потрібно здійснити співставлення фактичного потенціалу зі стратегічними цілями та встановити рівень невідповідності між ними, застосувавши цільовий підхід. Варто також перевірити умову зростання потенціалу підприємства. Економічний потенціал підприємств має можливість розширення при перевищенні темп росту доходу від реалізації продукції над темпом росту собівартості реалізованої продукції.

Третій напрямок комплексної діагностики полягає в оцінці підприємств як цілісних майнових комплексів. За результатами визначення вартості підприємств за витратним, дохідним та ринковим підходами, пропонуємо здійснювати статистичне дослідження, що полягає в розрахунку середнього арифметичного, гармонійного, прогресивного, геометричного та квадратичного значень, згідно з якими визначають узагальнену середню вартість підприємства, яку порівнюють із чистою вартістю цілісного майнового комплексу.

Четвертий напрямок діагностики полягає у проведенні управлінської діагностики, яка є дослідницькою діяльністю, що спрямована на встановлення, аналіз та оцінку проблем ефективності та розвитку менеджменту підприємства, а також ідентифікацію ключових напрямів їх вирішення. Ключовими елементами управлінської діагностики є: дослідження інформації щодо посадових осіб підприємств, аналіз структури власності, експрес-діагностика рівня корпоративного управління, дослідження інформації щодо компетентності прийняття управлінських рішень, дослідження інформації про прозорість діяльності підприємств.

П'ятим напрямом комплексної діагностики є проведення фінансової діагностики за наступними напрямками: структури операційних витрат, структури активів, показників ліквідності, показників фінансової стійкості, показників рентабельності та показників ділової активності. Інтегральна оцінка стану підприємств реалізується за допомогою розрахунку коефіцієнта Бівера, інтегрального показника ймовірності банкрутства Альтмана, Спрінгейта, Ліса,

Таффлера, Терещенка. Структуруємо ключові переваги та недоліки застосовуваних у міжнародній практиці моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Переваги та недоліки міжнародних моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств

Переваги	Недоліки
<p>1. Моделі включають значну кількість показників, що забезпечує досить просте їх використання при досить високій точності результатів;</p> <p>2. Моделі включають інтегральну оцінку і дають змогу порівнювати стан різних об'єктів;</p> <p>3. Інформація для розрахунку всіх показників доступна та наявна в формах фінансової звітності;</p> <p>4. Є змога не лише прогнозування банкрутства, але і для оцінки зони ризику, в якій знаходиться підприємство;</p> <p>5. Моделі мають досить високу ймовірність оцінки та дієві на практиці;</p> <p>6. Деякі дискримінантні моделі можна застосовувати для підтвердження результатів по одинці та в цілому;</p> <p>7. Найбільше адаптовані до вітчизняної практики модифікована модель Е. Альтмана та Р. Таффлера</p>	<p>1. Моделі застосовувались та формувались на базі даних західноєвропейських підприємств, кожна країна має свою специфіку;</p> <p>2. Моделі не адаптовані до вітчизняної економіки і не враховують більшості важливих критеріїв;</p> <p>3. В розрахункових показниках немає основних показників діяльності підприємства;</p> <p>4. Моделі враховують лише балансові показники та показники звіту про фінансові результати;</p> <p>5. Моделі побудовані з різними за вагою показниками, що зумовлено розходженнями в бухгалтерському обліку окремих показників, впливом інфляції на їх формування, різницею в балансовій та ринковій вартості окремих активів;</p> <p>6. Окремі з методичних підходів суперечать один одному, тому при одночасному їх застосуванні аналітик може отримати протилежні результати;</p> <p>7. Не має можливості точно визначити ймовірність банкрутства, при цьому показники для оцінки вибрані неефективно, оскільки підприємства з найгіршими показниками покриття та автономії попри все можуть вдало працювати і отримувати прибуток;</p> <p>8. Моделі не враховують галузевої специфіки діяльності підприємства;</p> <p>9. Наявні розбіжності у врахуванні вагомості окремих показників у моделях;</p> <p>10. Відсутня достатня статистика українських підприємств– банкрутів, що дала б змогу підтвердити або спростувати надійність моделей.</p>

Як бачимо табл.3.2 переваг досліджуваних моделях прогнозування ймовірності банкрутства підприємств значно менше, ніж недоліків, що для них властиві. Це підтверджує необхідність адаптації міжнародних моделей до вітчизняних реалій, оскільки їх репрезентативність не доведена на основі даних

українських підприємств. О.О. Шапурова у своїй публікації зазначає, що «всі моделі банкрутства складаються з 2–5 показників, мають свої позитивні сторони та істотні недоліки. Автор наголошує, що перша двофакторна модель Е.Альтмана, коефіцієнт У. Бівера, індекс Р. Таффлера та Р. Ліса не дають можливості точно визначити ймовірність банкрутства та й показники для оцінки вибрані невдало» [34, с.59].

На думку О.О. Шапурової, «зазначені моделі формувались на основі аналізу діяльності західно-європейських підприємств, тому мають значні недоліки: моделі неадаптовані до національної економіки країни; враховують тільки балансові показники, а також показники звіту про фінансові результати; не враховують стан країни та окремих макроекономічних показників її розвитку (показників розвитку галузі, стану постачальників та конкурентів, доходів та витрат споживачів). Здебільшого при оцінці банкрутства використовують тільки фінансові коефіцієнти, а банкрутство підприємства залежить не тільки від фінансової сфери» [34, с.59].

Проблеми використання міжнародних дискримінантних моделей, на думку Н. П. Шморгун та І. В. Головки, «ускладнюється такими чинниками: моделі побудовані за даними іноземних компаній, а будь-яка країна має свою специфіку (про це, до речі, свідчать і дослідження британських вчених); критерій Z побудований в минулому столітті; за останні роки економічна ситуація змінилася в усьому світі і тому, абсолютно не очевидно, що повторення аналізу на більш пізніх даних залишило б структурний склад моделей без змін; існують розбіжності у врахуванні вагомості окремих показників у моделях; на формування деяких показників значно впливає інфляція; балансова вартість окремих активів не відповідає їх ринковій ціні. Існують інші об'єктивні причини, які визначають необхідність коригування коефіцієнтів значимості показників, наведених у моделях, та врахування ряду інших показників оцінки кризового розвитку підприємства» [35]. Саме тому критичний аналіз провідних у міжнародній практиці методичних підходів до щодо прогнозування ймовірності банкрутства підприємств дає змогу робити

висновки про те, що вони досить часто мають суперечливий характер, адже при їх паралельному використанні можна отримати протилежні висновки стосовно ймовірності банкрутства підприємства [30, с.171].

Таблиця 3.3

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за R-моделлю

№	Назва	Коефіцієнти моделі	Ймовірність банкрутства, значення Z
1	Іркутська модель (R-модель) (1997 р.)	$R = 8,38 X_1 + X_2 + 0,054 X_3 + 0,63 X_4$ X_1 – оборотний капітал/ сукупні активи; X_2 – чистий прибуток/ власний капітал; X_3 – виручка від реалізації/ сукупні активи; X_4 – чистий прибуток/ сукупні активи.	$R < 0$ – максимальна (90–100%) $0 < R < 0,18$ – висока (60–80%) $0,18 < R < 0,32$ – середня (35–20%) $0,32 < R < 0,42$ – низька (15–20%) $R > 0,42$ – мінімальна (до 10%)

Ці висновки також були підтверджені проведеним у другому розділі аналізом ПП «БУКОВИНА ТРЕК». Саме тому зосередисомь на методиках, що використовуються в українській практиці, а саме: на Іркутській R-моделі та галузевих моделях О. Терещенка. Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства згідно зі значенням моделі R інтерпритуються згідно шкали їх граничних значень (табл.3.3). У табл.3.4 здійснимо прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2019-2022 роках із використанням R-моделі. З табл.3.4 бачимо, що розраховані значення R за 2018-2022 роки значно перевищують критичну величину (0,42). Це засвідчує той факт, що ймовірність банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» є мінімальною (до 10%). Як бачимо модель не виявляє ознаки фінансової кризи на ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за досліджуваний період, що робить її застосування неоднозначним.

Таблиця 3.4

Прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» на основі Іркутської моделі у 2018–2022 роках

Показники	Коефіцієнт	30.12.	31.12.	31.12.	31.12.	31.12.
-----------	------------	--------	--------	--------	--------	--------

		2018р	2019р	2020р	2021р	2022р
X1	8,38	0,90	0,88	0,81	0,85	0,88
X2	1	0,53	0,26	0,37	0,31	0,63
X3	0,054	5,22	5,26	5,42	6,17	4,47
X4	0,63	0,03	0,01	0,03	0,03	0,11
Z		8,34	7,93	7,44	7,81	8,28
Ймовірність банкрутства		Мінімальна (до 10%)				

На думку Є. Г. Рясних та Л. О. Шкілюк, «ця модель як і інші має свої недоліки, зокрема: в моделі між показниками існує функціональна залежність, що призводить до зменшення точності прогнозування. До того ж, визначення вагових коефіцієнтів в моделі є не зовсім обґрунтованим, так як вона не враховує поправки на відносну величину часткових коефіцієнтів» [36, с.30-31]. Варто відмітити, що всі досліджені моделі мають один спільний недолік не врахування галузевої специфіки підприємства.

Зазначені недоліки зумовлюють потребу в адаптації міжнародних моделей для вітчизняних умов. Моделі, які є досить поширеними у міжнародній практиці суттєво відрізняються від національних, а їх результативність і ефективність використання на даний момент не є доведеною. Специфічним умовам функціонування українських підприємств, на нашу думку, найбільше відповідають галузеві моделі О. Терещенка наступного вигляду:

$$Z = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4 + a_5x_5 + a_6x_6 + a_7x_7 + a_8x_8 + a_9x_9 + a_{10}x_{10} \quad (3.1)$$

де: x_1 – коефіцієнт поточної ліквідності; x_2 – коефіцієнт фінансової незалежності; x_3 – відношення чистого доходу до активів; x_4 – відношення операційного грошового потоку (Cash–flow I) до суми чистого доходу та інших операційних доходів; x_5 – відношення операційного та інвестиційного грошових потоків (Cash–flow II) до активів; x_6 – відношення чистого доходу до позикового капіталу; x_7 – відношення операційного грошового потоку (Cash–flow I) до позикового капіталу; x_8 – співвідношення прибутку до оподаткування та чистого доходу; x_9 – відношення чистого прибутку до власного капіталу; x_{10} – коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Таблиця 3.5

Коефіцієнти моделей прогнозування банкрутства підприємств України

№ галузі	a ₀	a ₁	a ₂	a ₃	a ₄	a ₅	a ₆	a ₇	a ₈	a ₉	a ₁₀
1	-0,260	0,105	1,567	0,301	1,375	—	—	—	1,689	0,168	—
2	-1,433	0,261	1,272	0,130	0,486	—	—	—	—	0,639	0,221
3	-1,757	0,139	1,535	0,486	1,459	—	—	—	—	0,265	0,159
4	-2,599	0,213	2,208	0,670	1,130	1,480	—	—	0,515	—	0,467
5	-2,325	0,333	1,458	—	0,395	1,407	0,040	—	—	—	0,410
6	-2,026	0,268	1,773	—	1,478	0,775	0,028	—	—	0,097	0,177
7	-1,779	0,145	1,481	—	1,007	—	0,048	—	—	—	0,146
8	-1,387	0,306	0,331	—	1,309	—	0,050	—	—	—	0,258

Згідно запропонованого підходу моделі є десяти факторними, проте з урахуванням значень вагових коефіцієнтів (табл.3.5) по факту є п'яти, шести та семи факторними в залежності від галузевої специфіки. На відміну від міжнародних моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств, у галузевих моделях О. Терещенка присутній вільний член a_0 , що включає похибку розрахункових значень кожної із моделей і робить достовірнішими прогнозування ймовірності банкрутства підприємств.

В табл.3.6 систематизовано критерії інтерпретації результатів розрахункового значення показника Z з урахуванням галузевої специфіки. З табл.3.6 видно, що кожна із восьми досліджуваних галузей має свої критерії інтерпретації отриманого значення Z . Від того, яким буде розраховане значення показника Z підприємство можна буде віднести до однієї із трьох зон: зона фінансової кризи, зона фінансової стійкості та зона додаткового аналізу. Якщо показник потрапляє до перших двох зон, то із значення отриманого показника можна зробити висновок про ймовірність банкрутства підприємства. Натомість якщо показник потрапляє в зону додаткового аналізу, то це не дає стійкий висновок про ймовірність банкрутства.

Таблиця 3.6

Критерії оцінювання ймовірності банкрутства підприємств України

№ галузі	Галузь	Зона фінансової	Зона додаткового аналізу	Зона фінансової

1	Сільське господарство	$Z < -0,8$	$-0,8 \leq Z \leq 0,48$	$0,48 < Z$
2	Харчова промисловість	$Z < -0,65$	$-0,65 \leq Z \leq 0,43$	$0,43 < Z$
3	Інші галузі обробної промисловості (текстильна, перероблення деревини, хімічна, целюлозно-паперова)	$Z < -0,68$	$-0,68 \leq Z \leq 0,44$	$0,44 < Z$
4	Видобувна промисловість, металургія, машинобудування, виробництво електроенергії, газу, води	$Z < -0,8$	$-0,8 \leq Z \leq 0,51$	$0,51 < Z$
5	Будівництво	$Z < -0,6$	$-0,6 \leq Z \leq 0,44$	$0,44 < Z$
6	Оптова та роздрібна торгівля, готелі та ресторани	$Z < -0,75$	$-0,75 \leq Z \leq 0,41$	$0,41 < Z$
7	Транспорт	$Z < -0,75$	$-0,75 \leq Z \leq 0,4$	$0,40 < Z$
8	Інші види діяльності	$Z < 0,51$	$-0,51 \leq Z \leq 0,43$	$0,43 < Z$

Таблиця 3.7

**Прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК»
на основі моделі О. Терещенка у 2018–2022 роках**

Показники	Коефіцієнт	30.12. 2018р	31.12. 2019р	31.12. 2020р	31.12. 2021р	31.12. 2022р
X0	-2,026					
X1	0,268	0,95	0,93	0,88	0,95	1,07
X2	1,773	0,05	0,05	0,09	0,10	0,18
X3	1,478	0,00	0,00	0,01	0,02	0,01
X4	0,775	0,04	0,03	0,06	0,07	0,14
X5	0,028	5,49	5,53	5,95	6,85	5,44
X6	0,097	0,53	0,26	0,37	0,31	0,63
X7	0,177	5,81	5,97	6,73	7,23	5,10
Z		-0,42	-0,42	-0,17	-0,01	-0,18
Ймовірність банкрутства		зона додаткового аналізу з тенденцією до ознак фінансової кризи				

Враховуючи галузеву приналежність ПП «БУКОВИНА ТРЕК» (оптова та роздрібна торгівля) в табл.3.7 проведемо прогнозування ймовірності банкрутства у 2018-2022 роках із застосуванням галузевої моделі О. Терещенка для цієї галузі. З табл.3.7 бачимо, що розрахункове значення Z потрапляє в зону

невизначеності, проте простежується тенденція щодо наявності ознак фінансової кризи.

З проведеного дослідження удосконалення методичних підходів щодо діагностики фінансової кризи на підприємстві варто відзначити доцільність застосування на практиці вітчизняних галузевих дискримінантних моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств, які враховують галузеву специфіку та побудовані на основі проведеного кореляційно-регресійного аналізу вибірки даних вітчизняних підприємств.

Таким чином, можна зробити висновок, що системність застосування підходів щодо діагностики фінансової кризи на підприємстві на прикладі досліджених науково-методичних підходів засвідчує їх інформативність, об'єктивність та значні аналітичні можливості, що значно розширює поле для досліджень із використанням показників для вирішення актуальної науково-прикладної проблеми діагностики фінансової кризи на підприємствах в умовах економічної нестабільності.

Висновки до розділу 3

На основі проведеного дослідження шляхів удосконалення діагностики фінансової кризи на ПП «БУКОВИНА ТРЕК» можна сформулювати наступні висновки.

1. Запропоновано схему системи діагностики фінансової кризи підприємства, окреслено ключові характеристики її складових елементів. В основі даної системи є інформація із внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства та інформація, накопичена впродовж минулих періодів. Обов'язковими критеріями щодо інформації є: своєчасність, повнота, об'єктивність, репрезентативність, цінність та доступність. Результативним показником даної системи є розробка аналітичної бази для прийняття ефективних управлінських рішень. Разом з тим, система управління впливає на

фінансово-господарську діяльність підприємства, яка в свою чергу є джерелом інформації, що надходить із внутрішнього середовища, і є вхідним елементом для системи діагностики фінансової кризи. Усі ці компоненти створюють замкнений цикл діагностики та знаходяться у прямому взаємозв'язку.

2. Розроблений алгоритм здійснення діагностики фінансової кризи підприємства, що включає в себе різноманітні групи індикаторів, які дають можливість комплексно оцінити фінансово-господарську діяльність підприємств та ідентифікувати ознаки фінансової кризи. Основною ціллю діагностики фінансової кризи згідно запропонованого алгоритму є раннє виявлення фінансової кризи. Розпочинається процес із аналізу даних бухгалтерської звітності після чого здійснюється дослідження факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, затверджується система оціночних показників для моніторингу, здійснюється пошук причин, які викликали відхилення фактичних показників від передбачених значень, розробляється комплекс дій для нормалізації фінансово-господарської діяльності підприємства.

3. Встановлено на основі проведеного аналізу світової практики антикризового фінансового менеджменту, що інноваційним методичним підходом є використання мікропруденційного підходу в процесі формування моделі оцінки ризиків ендогенного та екзогенного характеру у фінансово-господарській діяльності. Довгостроковою метою запропонованого підходу до антикризового фінансового менеджменту є створення передумов для забезпечення антикризового захисту підприємства. Головним завданням - забезпечення стійкості фінансово-господарської діяльності до зовнішніх і внутрішніх кризових тенденцій. Ключовим параметром мікропруденційного підходу є ідентифікація сфер (об'єктів) антикризового управління. Ключовими об'єктами, на яких зосереджується система управлінських рішень, і які втілюються як рівень масштабності просування кризових тенденцій, є: криза платоспроможності та ліквідності, криза прибутковості, криза фінансової стійкості.

4. Сформований алгоритм прогнозування ймовірності фінансової кризи та банкрутства підприємства, який дає змогу виявити сильні та слабкі сторони підприємства, що дозволяє змінювати прогноз в бік мінімізації негативних наслідків подальшого функціонування підприємства через їх усунення, підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності та попередження на підприємстві кризових явищ. Ключовим є своєчасна ідентифікація фінансової кризи та вплив на неї, оскільки це дає змогу забезпечити стабільне прогнозування діяльності підприємства та постійний контроль над розвитком підприємства у майбутньому.

5. Структуровано ключові переваги та недоліки застосовуваних у міжнародній практиці моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств. Виявлено, що переваг досліджуваних моделях прогнозування ймовірності банкрутства підприємств значно менше, ніж недоліків, що для них властиві. Це підтверджує необхідність адаптації міжнародних моделей до вітчизняних реалій, оскільки їх результативність не доведена на практиці українських підприємств. Проведений критичний аналіз провідних у міжнародній практиці методичних підходів до щодо прогнозування ймовірності банкрутства підприємств дає змогу робити висновки про те, що вони досить часто мають суперечливий характер, адже при їх паралельному використанні можна отримати протилежні висновки стосовно ймовірності банкрутства підприємства

6. Доведено, що умовам діяльності українських підприємств найбільше відповідають галузеві моделі О. Терещенка, які є номінально десяти факторними, проте по факту є п'яти, шести та семи факторними в залежності від галузевої специфіки. На відміну від міжнародних моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств, у галузевих моделях О. Терещенка присутній вільний член a_0 , що включає похибку розрахункових значень кожної із моделей і робить достовірнішими прогнозування ймовірності банкрутства підприємств.

7. Проведено прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» з урахуванням галузевої специфіки (оптова та роздрібна торгівля). Встановлено, що розрахункове значення Z впродовж усього розрахункового періоду потрапляє в зону невизначеності, проте простежується тенденція щодо наявності ознак фінансової кризи. Акцентовано на доцільності застосування на практиці вітчизняних галузевих дискримінантних моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств, які враховують галузеву специфіку та побудовані на основі проведеного кореляційно-регресійного аналізу вибірки даних вітчизняних підприємств.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного у магістерській роботі дослідження теоретико-методичних основ, практичних аспектів діагностики фінансової кризи на ПП «БУКОВИНА ТРЕК» та шляхів її удосконалення можна дійти наступних висновків.

1. Аргументовано, що фінансова криза підприємства є однією із найбільш серйозних форм порушення його фінансової рівноваги, яка відображає циклічно виникаючі протягом його життєвого циклу під впливом різноманітних факторів протиріччя між фактичним станом його фінансового потенціалу й необхідним обсягом фінансових потреб, що несе найнебезпечніші потенційні загрози його функціонуванню.

2. Здійснено класифікацію факторів, що призводять до фінансових криз на зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні). Зовнішні причини не пов'язані з функціонуванням підприємства в той час як внутрішні причини знаходяться в площині фінансово-господарської діяльності підприємства

3. Проведено структурування фінансових криз підприємства за джерелами формування, масштабами охоплення, структурними формами, рівнем впливу на фінансову діяльність, періодом перебігу, можливостями подолання та наслідками.

4. Систематизовано фінансово-економічні, адміністративно-організаційні, виробничо-технологічні, ресурсні, ринкові, соціально-психологічні наслідки фінансової кризи, їх основних зміст та визначено ключові характеристики по кожному з виду наслідків.

5. Встановлено, що діагностика є методом прийняття прийняти управлінських рішень, що дають змогу реагувати на проблеми, які виникають в процесі функціонування підприємства, сформулювати передумови для підвищення ефективності його функціонування. Дефініція «діагностика» розглядається комплексно та дає змогу оцінити стан підприємства в умовах недостатності інформації, ідентифікувати проблеми його розвитку.

6. Запропоновано під діагностикою фінансової кризи розуміти цілісний процес, який враховує вивчення базових показників господарської діяльності,

комплексний аналіз впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємства та фахову оцінку сформованих заходів, можливостей фінансового оздоровлення та забезпечення превентивних заходів антикризового управління та досягнення цілей прогнозування.

7. Аргументовано, що діагностика є процесом превентивного упередження причин кризових тенденцій на підприємстві. В залежності від чинників впливу на підприємство, специфічних особливостей досліджуваних систем варто виокремити окремі види та типи діагностики, основними векторами якої зазвичай виступають: діагностика як складова системи менеджменту підприємства, діагностика як складова превентивного оздоровлення та діагностика кризового стану підприємства.

8. Констатовано, що перелік показників, які використовуються в процесі діагностики, є досить різноплановим та дискусійним. Зокрема, в різних публікаціях неоднаково підходять щодо назв показників, які мають ідентичний алгоритм розрахунку, або ж різні алгоритми розрахунку при ідентичній назві показників. По сьогодні науковці не дійшли до спільної думки щодо набору коефіцієнтів, які необхідні для проведення діагностики діяльності підприємства.

9. Встановлено, що на практиці виникають ситуації, коли фінансовий стан підприємства необхідно ідентифікувати одним інтегральним показником. Інтегральний підхід передбачає проведення математичної оцінки сукупності індикаторів в залежності від їх значущості для моделі. Найбільш відомими є такі інтегральні моделі: Альтмана, Конана і Гольдера, Спрінгейта, Р.Ліса, Таффлера, Фулмера, Чессера, серед вітчизняних є моделі О. Терещенко, А. Матвійчук, Е. Колесарь, С. Матвеева. Аргументовано, що розробка інтегральних моделей для вітчизняних підприємств ускладнюється обмеженістю статистики банкрутств, відсутністю обліку чинників, які здійснюють вплив на фінансовий стан, нестабільність і невідпрацьованість нормативної бази банкрутства підприємств..

10. Встановлено, що сукупні активи ПП «БУКОВИНА ТРЕК» за 2018–2022рр збільшилися з 187171 тис.грн. до 311902 тис.грн. тобто на 124731 тис.грн., в тому числі необоротні активи збільшилися на 19429 тис.грн., оборотні активи зросли на 105302 тис.грн, що відображає збільшення активів підприємства. При цьому за досліджуваний період питома вага необоротних активів збільшилась із 10,28% станом на 31.12.2018 року до 12,4% станом на 31.12.2022 року, тобто на 2,12%, на цю ж величину зменшилась питома вага оборотних активів підприємства.

Сукупні джерела фінансування збільшилися на 124731 тис.грн. за аналізований період, в тому числі власний капітал здебільшого за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку зріс на 56063 тис.грн., сукупні довгострокові зобов'язання зменшилися на 127 тис.грн., сукупні поточні зобов'язання збільшилися на 255839 тис.грн. Питома вага власного капіталу збільшилась на 12,92%, в той час як питома вага довгострокових зобов'язань зменшилась на 0,07%, питома вага поточних зобов'язань зменшилась на 12,85%.

11. Виявлено, що за досліджуваний період збільшився чистий дохід підприємства на 416562 тис.грн. в той час як собівартість реалізованої продукції зросла лише на 328487 тис.грн. В результаті цього відбулось зростання валового прибутку із 61290 тис.грн. станом на 31.12.2018 року до 149265 тис.грн. станом на 31.12.2022 року. Впродовж аналізованого періоду чистий прибуток підприємства збільшився на 30235 тис.грн. до 35227 тис.грн. станом на 31.12.2022 року.

12. З проведеного аналізу показників фінансової стійкості ПП «БУКОВИНА ТРЕК» можна зробити висновок, що фінансова стійкість досліджуваного підприємства є нестабільною, при цьому покращується впродовж досліджуваного періоду. Щодо коефіцієнтів ліквідності ПП «БУКОВИНА ТРЕК», то вони засвідчують проблеми з абсолютною, поточною та загальною ліквідністю підприємства. Коефіцієнти ділової активності мають зростають, що є відображає ефективність використання активів ПП

«БУКОВИНА ТРЕК». Динаміка показників рентабельності вказує на підвищення прибутковості підприємства. Зокрема, рентабельність продажу збільшилась із 0,25% станом на 31.12.2018 року до 2,53% станом на 31.12.2022 року, тобто на 2,28%. Рентабельність активів збільшилась із 1,29% станом на 31.12.2018 року до 11,29% станом на 31.12.2022 року.

13. Доведено, що за результатами одно факторних моделей прогнозування ймовірності банкрутства прогноз фінансового стану ПП «БУКОВИНА ТРЕК» є неоднозначним. По одних моделях у підприємства хороші фінансові перспективи, натомість по інших ПП «БУКОВИНА ТРЕК» знаходиться за 5 років до банкрутства. За результатами прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» у 2018-2022 роках на базі дискримінантних моделей доведено, що більшість отриманих значень вказують на те, що ймовірність банкрутства досліджуваного підприємства є мінімальною.

14. Запропоновано схему системи діагностики фінансової кризи підприємства, окреслено ключові характеристики її складових елементів. В основі даної системи є інформація із внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства та інформація, накопичена впродовж минулих періодів. Обов'язковими критеріями щодо інформації є: своєчасність, повнота, об'єктивність, репрезентативність, цінність та доступність. Результативним показником даної системи є розробка аналітичної бази для прийняття ефективних управлінських рішень. Разом з тим, система управління впливає на фінансово-господарську діяльність підприємства, яка в свою чергу є джерелом інформації, що надходить із внутрішнього середовища, і є вхідним елементом для системи діагностики фінансової кризи. Усі ці компоненти створюють замкнений цикл діагностики та знаходяться у прямому взаємозв'язку.

15. Розроблений алгоритм здійснення діагностики фінансової кризи підприємства, що включає в себе різноманітні групи індикаторів, які дають можливість комплексно оцінити фінансово-господарську діяльність підприємств та ідентифікувати ознаки фінансової кризи. Основною ціллю діагностики фінансової кризи згідно запропонованого алгоритму є раннє

виявлення фінансової кризи. Розпочинається процес із аналізу даних бухгалтерської звітності після чого здійснюється дослідження факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, затверджується система оціночних показників для моніторингу, здійснюється пошук причин, які викликали відхилення фактичних показників від передбачених значень, розробляється комплекс дій для нормалізації фінансово-господарської діяльності підприємства.

16. Встановлено на основі проведеного аналізу світової практики антикризового фінансового менеджменту, що інноваційним методичним підходом є використання мікропруденційного підходу в процесі формування моделі оцінки ризиків ендogenous та екзогенного характеру у фінансово-господарській діяльності. Довгостроковою метою запропонованого підходу до антикризового фінансового менеджменту є створення передумов для забезпечення антикризового захисту підприємства. Головним завданням - забезпечення стійкості фінансово-господарської діяльності до зовнішніх і внутрішніх кризових тенденцій. Ключовим параметром мікропруденційного підходу є ідентифікація сфер (об'єктів) антикризового управління. Ключовими об'єктами, на яких зосереджується система управлінських рішень, і які втілюються як рівень масштабності просування кризових тенденцій, є: криза платоспроможності та ліквідності, криза прибутковості, криза фінансової стійкості.

17. Сформований алгоритм прогнозування ймовірності фінансової кризи та банкрутства підприємства, який дає змогу виявити сильні та слабкі сторони підприємства, що дозволяє змінювати прогноз в бік мінімізації негативних наслідків подальшого функціонування підприємства через їх усунення, підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності та попередження на підприємстві кризових явищ. Ключовим є своєчасна ідентифікація фінансової кризи та вплив на неї, оскільки це дає змогу забезпечити стабільне прогнозування діяльності підприємства та постійний контроль над розвитком підприємства у майбутньому.

18. Структуровано ключові переваги та недоліки застосовуваних у міжнародній практиці моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств. Виявлено, що переваг досліджуваних моделях прогнозування ймовірності банкрутства підприємств значно менше, ніж недоліків, що для них властиві. Це підтверджує необхідність адаптації міжнародних моделей до вітчизняних реалій, оскільки їх результативність не доведена на практиці українських підприємств.

19. Доведено, що умовам діяльності українських підприємств найбільше відповідають галузеві моделі О. Терещенка, які є номінально десяти факторними, проте по факту є п'яти, шести та семи факторними в залежності від галузевої специфіки. На відміну від міжнародних моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств, у галузевих моделях О. Терещенка присутній вільний член a_0 , що включає похибку розрахункових значень кожної із моделей і робить достовірнішими прогнозування ймовірності банкрутства підприємств.

20. Проведено прогнозування ймовірності банкрутства ПП «БУКОВИНА ТРЕК» з урахуванням галузевої специфіки (оптова та роздрібна торгівля). Встановлено, що розрахункове значення Z впродовж усього розрахункового періоду потрапляє в зону невизначеності, проте простежується тенденція щодо наявності ознак фінансової кризи. Акцентовано на доцільності застосування на практиці вітчизняних галузевих дискримінантних моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств, які враховують галузеву специфіку та побудовані на основі проведеного кореляційно-регресійного аналізу вибірки даних вітчизняних підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1) Штангерт А.М. Антикризове управління підприємством: Підручник. - Львів: Українська академія друкарства, 2018. - 396 с.
- 2) Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємства: Підручник. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. - 780 с.
- 3) Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: Підручник. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. - 824 с.
- 4) Gene Klann. «Crisis Leadership». - Published by CCL Press, 2013.
- 5) Corporate Crisis Management. - Center for Chemical Process Safety of the American Institute of Chemical Engineers. - New York, USA, 2015. - 31 p.
- 6) Tzai- Zang Lee, John Wu, Tung-Yih Tsai. «Establishing an Enterprise Crisis Management Model (ECMM)», 2013. - 17 p.
- 7) Возний С.В., Тюріна Н.М. Сутнісна характеристика кризи підприємств та причини їх виникнення // Наука й економіка. - 2017. - № 3 (7). - С. 66-69.
- 8) Іванюта С.М. Антикризове управління: Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2017. - 288 с.
- 9) Рамазанов С.К. Методи антикризового управління: Монографія.- Луганськ:Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2014. - 192с.
- 10) Фінансове оздоровлення підприємств: теорія і практика: Монографія. - Тернопіль: Економічна думка. - 2013. - 344 с.
- 11) Бланк І. О. Управління фінансами підприємства: підручник. Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2016. 780 с.
- 12) Н. М. Євдокимова, Л. П. Батенко, В. А. Верба Економічне управління підприємством: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2011. 327 с.
- 13) Сажина М.А. Фирма: управление кризисом. Учебн. Пособие / М.А. Сажина. - М.: Издательский дом «Деловая литература». - 2014. - 192 с.

- 14) Янковський О. Г. Критичний аналіз методів експрес-діагностики фінансового стану промислових підприємств / О. Г. Янковський, Г. В. Юрєва // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. - 2015. - № 5. - С. 125.
- 15) Діденко Є. О. Модель антикризового управління підприємством. Вісник КНТУД. 2015. №3 (87). С. 53-58.
- 16) Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та практика застосування: [монографія] / І.В. Кривов'язюк. — Луцьк: Надстир'я, 2017.- 260 с.
- 17) Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / Ковалев В.В. — М, 2016. — 432 с.
- 18) Кукоба В.П. Управління антикризовою діяльністю підприємства: [навч. посіб.] / Кукоба В.П. — К.: КНЕУ, 2018. — 400 с.
- 19) Картохіна Н.В. Діагностика фінансового стану підприємства як основа для прийняття рішень у системі антикризового управління / Картохіна Н.В. // Формування ринкових відносин в Україні. — 2018. — № 9. — С. 19 — 24.
- 20) Білик М.Д. Удосконалення методичних підходів до аналізу фінансового стану підприємства / М. Д. Білик // Економіст. — 2011. — №11. — С. 40—42.
- 21) Соколова Л. В. Фінансова привабливість підприємства / Л. В. Соколова // Актуальні проблеми економіки. — 2015. — № 6 (48). — С. 48 — 56.
- 22) Хотомлянський О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі використання матричних моделей / О. Хотомлянський, Т. Черната, Г.Севери- на // Економіка України. — 2013. — №3. — С. 35 — 41.
- 23) Терещенко О. Фінансування підприємств в Україні: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення / Терещенко О. // Економіка України. — 2012. — №1. — С. 10—16.
- 24) Львова Н.А. Прогнозирование банкротства: методический аспект / Н.А. Львова // Вестник СПбГУ. — 2015. — Вып 3. — С. 129 — 138.
- 25) Кость Я.О. Діагностика фінансово-господарської діяльності промислового підприємства: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук:

спец. 08.00.04 / Кость Я.О.; Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». — Київ, 2011. — 304 с.

26) Філіппова С. В. Аналітичні інструменти системи економічної безпеки суб'єктів господарювання : монографія / С. В. Філіппова, С. А. Нізяєва - Донецьк : Вид-во «Ноулідж», 2012. - 179 с.

27) Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навч. посібник. / В.О. Подольська, О. В. Яріш. - К. : Центр навчальної літератури, 2017. - 488 с.

28) Костенко Т. Д. Економічна діагностика : практикум. / Т. Д. Костенко, А. А. Герасимов, В. С. Рижиков, О. К Добикіна, С. В. Касьянюк. - К. : Центр учбової літератури, 2017. - 186 с.

29) Ойхман Е. Г. Реинжиниринг бизнеса: Реинжиниринг организаций и информационные технологии. / Е. Г. Ойхман, Э. В. Попов. - М. : Финансы и статистика, 2017. - 336 с

30) Подольська В. О. Фінансовий аналіз : навч. посібник. / В. О. Подольська, О. В. Яріш. - К. : Центр навчальної літератури, 2017. - 488 с.

31) Сметанюк О. А. Методика комплексної оцінки фінансового стану підприємства в системі антикризового менеджменту / О. А. Сметанюк // Зб. наук. пр. Уман. держ. аграр. ун-ту. - 2017. - Вип. 66. - С. 204-211.

32) Коваленко В.В. Концептуальні засади макропруденційного підходу та регулювання банківської діяльності [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1074>

33) Міщенко В. Макропруденційний аналіз - важливий елемент фінансової стабільності / В. Міщенко // Вісник НБУ. - березень 2011. - С. 41-43.

34) Шапурова О. О. Моделі оцінки банкрутства та кризового стану підприємств / О. О. Шапурова // Економіка і держава - 2019. - № 4. - С. 59-64.

35) Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. - К. : ЦНЛ, 2016. - 528 с.

36) Рясних Є. Г. Моделі діагностики та прогнозування банкрутства / Є. Г. Рясних, Л. О. Шкілюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2018. - № 2. - Т. 2. - С. 30-33.

37) Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. Я. Базилінська - К. : Центр учбової літератури, 2009.- 328 с.

38) Філіппова С. В. Аналітичні інструменти системи економічної безпеки суб'єктів господарювання : монографія / С. В. Філіппова, С. А. Нізяєва - Донецьк : Вид-во «Ноулідж», 2012. - 179 с.

39) Подольська В. О. Фінансовий аналіз : навч. посібник. / В. О. Подольська, О. В. Яріш. - К. : Центр навчальної літератури, 2007. - 488 с.

40) Костенко Т. Д. Економічна діагностика : практикум. / Т. Д. Костенко, А. А. Герасимов, В. С. Рижиков, О. К. Добикіна, С. В. Касьянюк. - К. : Центр учбової літератури, 2007. - 186 с.

41) Хіт Роберт. Кризовий менеджмент для керівників / Роберт Хіт; пер. з англ. Р. Л. Ткачук, С. М. Рябчук, Н. І. Мішеніна. - К. : Всеувиито, Наук. думка, 2002. - 566 с. - (Серія «Усе про менеджмент»).

42) Хрущ Н. А. Бізнес - реінжиніринг як могутній інструмент якісного перетворення діяльності підприємства / Н. А. Хрущ // Вісник Технологічного університету Поділля. Економічні науки. - 2003. - № 5. - Т. 2. - Ч. 2. - С. 13-16.

43) Хрущ Н. А. Конкурентні стратегії: процеси створення та реалізації : монографія / Н. А. Хрущ, М. В. Желіховська; за ред. Н. А. Хрущ. - К. : Освіта України, 2010. - 315 с.

44) Хрущ Н. А. Методи оцінки фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства / Н. А. Хрущ, Т. В. Каплун // Вісник Технологічного університету Поділля. Економічні науки. - 2000. - № 5. - Ч. 2. - С. 219-221.

45) Хрущ Н. А. Розробка механізму управління економічною безпекою підприємства / Н. А. Хрущ, Л. В. Ваганова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2014. - № 4. - Т. 2. - С. 17-21.

46) Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник. / Ю. С. Цал-Цалко. - К. : Центр учбової літератури, 2008. - 566 с.

47) Череп А. В. Економічний ризик та його оцінка : навч. посіб. / А. В.

Череп, А. П. Кущик; ДВНЗ «Запоріз. нац. ун-т». - Запоріжжя : ЗНУ, 2013. - 263 с.

48) Череп А. В. Теоретико-методичні основи забезпечення економічної безпеки машинобудівних підприємств / А. В. Череп, О. В. Степаненко // Економіка і регіон. - 2013. - № 3. - С. 78-83.

49) Череп А. В. Теоретико-методичні та прикладні засади забезпечення фінансово-економічної безпеки : монографія / ред. : А. В. Череп; ДВНЗ «Запоріз. нац. ун-т». - Запоріжжя : ЗНУ, 2013. - 311 с.

50) Череп А. В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : навч. посібник. / А. В. Череп. - К. : Кондор, 2006. - 378 с.

51) Шапуров О. О. Стан і тенденції розвитку машинобудування / О. О. Шапуров // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - № 3. - С. 57-63.

52) Шапунова О. О. Моделі оцінки банкрутства та кризового стану підприємств / О. О. Шапунова // Економіка і держава - 2009. - № 4. - С. 59-64.

53) Шатунова Т. О. Методологічні основи діагностики стійкості функціонування підприємства / Т. О. Шатунова // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. - 2006. - № 12 (106).- С. 203-206.

54) Шваб Л. І. Економіка підприємства : підручник. / Л. І. Шваб - К. : Каравела, 2011. - 416 с.

55) Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу : учеб. пособие / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин, Е. В. Негашев. - 3-е изд. перераб. и доп. - М. : Инфра-М, 2002. - 208 с.

56) Шморгун Л. Г. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Л. Г. Шморгун. - К. : Знання, 2010. - 462 с. - (Вища освіта ХХІ століття).

57) Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. - К. : ЦНЛ, 2006. - 528 с.

58) Штангрет А. М. Антикризове управління підприємством : навч. посібник / А. М. Штангрет, О. І. Копилук. - К. : Знання, 2007. - 335с.

59) Штангрет А. М. Процес здійснення обліково-аналітичного

забезпечення управління економічною безпекою підприємства / А. М. Штангрет // Наукові записки Української академії друкарства. Серія : Економічні науки. - 2015. - № 2. - С. 15-22.

60) Штангрет А. М. Формування організаційного потенціалу як основа забезпечення економічної безпеки підприємства / А. М. Штангрет // Наукові записки Української академії друкарства. - 2014. - № 3 (48).- С.28-33.

ДОДАТКИ